

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Dubium II. De usu Matrimonii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

nam autem sint bona conjugum, tum propria, tum communia, & quid circa omnia illa possint maritus & uxor, dixi. l. 3. p. 1. à n. 1017. 2. Libertas à servitute, si dominus tradat nuptui vel ipsemet ducat personam servituti subjectam. Item jus, ut neuter possit saltem licite absque alterius consensu se in servitutem vendere, *Aversf.* supra. 3. Nullitas quarundam donationum inter conjuges, de quo aliquid dixi l. 3. p. 2. n. 306. & plurima habet *Sanch.* l. 6. 4. Potestas mutuo irritandi vel suspendendi vota, in quantum præjudicant juri conjugum, de qua *Busenb.* relatus l. 3. p. 1. n. 482. & 503. quibus aliqua addidi ibid. à n. 493. & n. 504. 5. Obligatio cohabitandi, cum id postulet obligatio reddendi debitum, *Gob.* tr. 10. n. 750. 766. *Aversf.* l. 3. ubi explicat, quandoam possint habitatione separari, & *Busenb.* hic referendus n. 401. in fine breviter notat, quandoam uxor teneatur sequi virum, quoad habitationem. 6. Obligatio præstandi alimenta, aut sibi mutuo succurrendi, de qua *Aversf.* l. 4. & etiam dixi l. 3. p. 1. à n. 709. 714. 719. 731. 7. Legitimatio prolis illegitimè conceptæ, aut etiam natæ, de qua *Aversf.* l. 2. & etiam dixi l. 4. à n. 751. 757.

DUBIUM II.

287.

De usu Matrimonii.

ARTICULUS I.

An usus Matrimonii, sive actus conjugalis sit licitus.

Resp. Per se est licitus & honestus: Quod est de fide, & patet ex 1. Cor. 2. Uxori vir debitum reddit. Per accidens est illicitus in sequentibus casibus.

I.

- » I. Si Matrimonium à parte rei sit nullum
 » quod tamen si uterque ignorat, non peccat,
 » si materialiter. Si uterque vel alter id certum
 » sciat, non potest, quocumque etiam periculo
 » proposito, uti Matrimonio: Unde si non potest
 » sine periculo vitæ aut famæ detegere impedimen-
 » tum, nec sperare dispensationem, debet
 » vel ingredi Religionem (si necdum consum-
 » mavit) vel fugere, vel petere divortium, et
 » conjugis scævitiā, v. g. vel adulterium, si talis
 » sit, vel certè omnia incommoda patienter sus-
 » tinere, *Bon. q. 8. p. 8. n. 16.*
- » II. Si Matrimonium sit dubium; Et quod
 » dem si alter tantum dubitet, is non potest petere
 » debitum, reddere tamen tenetur, cum aliter
 » habeat jus petendi. Si uterque dubia fide
 » contraxit, vel dubitat de ejus valore, neuter
 » petere aut reddere licet ante veritatis indaga-
 » tionem, *Vasq. Sanch. Dian. Bardi, d. 6. c. n. p. 7. §.*
 » 3. Secus post eam, *Bon. q. 4. p. 4. V. supra. l. 1. c.*
 » 1. c. 2. d. 3.
- » III. Si fiat cum gravi periculo vitæ aut fan-
 » tatis: Nisi tamen sit causa gravis, cui damnum
 » num corporale videatur postponendum, v. g.
 » periculum incontinentiæ in se vel comparti-
 » bus, *Bon. p. 6. n. 8. M. Perez d. 50. f. 4. n. 5.*
- » IV. Si fiat pravo fine, v. g. tantum voluptatis
 » causâ: Quod tamen Doct. communiter, et
 » *Sanch. l. 9. d. 11. Bon. q. 4. p. 6.* censent esse tantum
 » veniale, contra *Pontium*, qui vult esse nullum
 » nullum autem erit, si delectatio non quaeritur
 » sentiat, vel ad eam se excitent, quando con-
 » pular debita redditur, *Sanch. d. 11. Sc. Vide etiam*
 » *Dian. p. 3. t. 4. R. 216. Bon. p. 6. Perez d. 49. f. 2. n. 1.*
- » V. Si exerceatur mente adulterâ, ut si dicitur
 » accedit a
 » mum pa
 » VI. Si
 » tur vas n
 » ram sodo
 » tra natura
 » causa situ
 » quod al
 » riculo effu
 » grave, &
 » Si alte
 » tione sem
 » generati
 » conjugali
 » clam tame
 » mina null
 » VII. Si
 » violetur,
 » VIII. S
 » indebito,
 » vel pridie
 » 1. Quand
 » culum abo
 » n. 37. H
 » mortale:
 » fimen, no
 » 2. 104. & L
 » agnoscut.
 » rmo: Qu
 » 200, doc
 » Dia. l. c. ut F
 » cent, nec ve
 » Sanch. l. c. d
 » ob finem h
 » videre ux
 » acci

accedit ad suam, imaginetur aliam, ut animalium pascatur, quod est mortale, *Sanch. Bon. n. 7.*

VI. Si fiat modo indebito, v. g. si non servetur vas naturale: quod multi docent esse veniale sodomiam; alii esse grave peccatum contra naturam. *Vid. 6. præcep. 2.* Si sine justa causa situs sit innaturalis, præposterus, &c. quod aliqui dicunt esse mortale, alii, secluso periculo effusionis seminis, veniale tantum, etsi grave, & graviter increpandum, *Dia. R. 204.*
 Si alter conjugum ex morositate vel alia ratione seminationem cohibeat: quod quidam generatim dicunt esse mortale, quia finis actus conjugalis, scilicet generatio, impeditur; quidam tamen, ut *Præp. & Sanch.* dicunt in foemina nullum esse. v. *Bon. p. 6. n. 15. & p. 1.*

VII. Si loco indebito, v. g. sacro, qui indebitur, vel in loco publico.

VIII. Si absque urgente causa fiat tempore indebito, 1. In magna solemnitate, ut Paschæ, vel pridie Communionis. v. *Perez d. 49. sect. 3.*

2. Quando uxor est gravida, saltem si sit periculum abortus, *Nay. Silv. Sanch. Kon. Fill. t. 10. p. 10. n. 337.* Hoc enim si non sit, non erit saltem mortale: quod enim tunc sine suo frustratur semen, non sequitur per se ex actu: Unde *Dia. R. 204. & Kon. d. 34. dub. 9.* nullum peccatum agnoscunt. 3. Quando uxor laborat fluxu menstruo: Quod tamen non esse mortale, contra docet *Sanch. d. 21. n. 2.* Imò aliqui apud *Dial. c. ut Pontius, l. 10. cap. 11. & cap. 14. n. 5. & 6.* docent, nec veniale esse, si periculum urgeat, quod *Sanch. l. c.* docet esse probabile, additque *Perez, si ob finem honestum fiat, nullum esse, & teneri reddere uxorem, si maritus exigat. V. d. 49. f. 3.*

Ex

E. J.
20

H. mor.
Claudi
a Cux
L. VII

C. J.

» Ex dictis casibus consequenter resolvitur, ut
 » citum esse uti Matrimonio, 1. prolis causâ, &
 » hæc non necessariò debeat intendi, dum eni
 » cetur, dummodo positivè non impediatur: int
 » etiam aliquando simplici affectu licitè ex
 » datur, v. g. à paupere, ne nimum prohib
 » gravetur. 2. Ad vitandum periculum in
 » continentia, in se, vel comparte Perez d. 40. f. 2.
 » ex Kon. Pont. Hurt. Sc. contra Sanch. qui vult
 » veniale, nisi tamen stimuli carnis aliter sed
 » non possint. 3. Valetudinis causâ, vel prop
 » alios fines extrinsecos: quia honestum ex
 » turâ sua, & relatum ad unum finem, licitè
 » fertur ad alium isti non repugnantem, ut doc
 » Sa, Kon. Lay. l. 5. r. 10. p. 3. c. 4. Perez d. 49. f. 2. m
 » V. Dian. R. 218. Solius tamen sanitatis causâ
 » probabile est esse veniale, ut docet S. Tho. H
 » Laym. l. c. contra Perez, Sc. ll. ct.

» *Quæres.* An, & quando liceant tactus, asp
 » ctus & verba turpia inter conjuges.

» *Resp.* Tales actus per se iis licent, quia cum
 » citus est finis, etiam licent media, & cui licet
 » consummatio, etiam licet inchoatio: Unde
 » licitè talibus naturam excitant ad copulam
 » Quòd si verò separatim, & sine ordine ad
 » pulam, v. g. voluptatis causâ tantum fiant, sicut
 » venialia peccata, eò quòd ratione statim, qu
 » los actus cohonestat, habeant jus ad illos: N
 » tamen, ut sæpe contingit, sint conjuncti cum
 » periculo pollutionis; aut conjuges habeant
 » tum castitatis, tunc enim sunt mortalia, ut
 » dictum *suprà* l. 3. r. 4. e. 2. *dub.* 4. *Dia.* R. 204.
 » 216. *Unde resol:*

» I. Conjux venialiter tantum peccat, si
 » gendo seipsum ex voluptate, & tactum

ita expresse referendo ad copulam, ut contra
 Vafq. & alios probabiliter docet Sanch. d. 44.
 II. Oblectando se venerè, sine periculo pollu-
 tionis, de actu conjugali, dum abest compars,
 vel actu exerceri non potest, Fill. Layman, Tann.
 Mol. cum Dia. R. 224. contra Nav. Azor &c.
 II. Peccat graviter, I. Vidua, quæ se vene-
 reè oblectat de copula olim habita, quia est illi-
 licita per statum. II. Bigamus, qui in actu
 conjugali cum secunda exercito, repræsentat
 suam priorem, & de ea carnaliter delectatur; quia
 est permixtio cum aliena, Laym. V. suprâ l. 3. t. 4.
 cap. 2. & l. 5. cap. 1. d. 2. a. 2.

A D D E N D A.

Quest. 47. Ex quo sine usus Matrimonii sic licitus. 288.

§. 1. Usus Matrimonii communiter fit,
 vel ob bonum prolis, qui est finis illius prima-
 rius; vel ob redditionem debiti conjugalis; vel
 ob remedium concupiscentiæ alienæ aut pro-
 priæ, qui sunt fines secundarii; vel ob sanitatem
 corporis, aut voluptatem, qui sunt fines extra-
 anei, secundum dicta n. 236.

§. 2. Si fiat ob bonum prolis generandæ & 289.

ad cultum Dei educandæ, est licitus & merito-
 rius, uti omnes fatentur, sic enim est actus re-
 ligionis, uti expresse S. Th. in c. 7. Epistolæ 1. ad
 Corinth. & in suppl. q. 41. a. 4. Si autem prima-
 rio quidem ordinetur ad generandam prolem,
 sed præcisè pro suo commodo, v. g. ut habeat
 successorem, propaget familiam &c. & nullo
 modo, nequidem virtualiter, referatur ad glo-
 rificandum Deum, putant S. Th. alii que cum
 Sanch. l. 9. d. 8. n. 2. fore veniale, quia sistendo
 Tom. VIII.

N

ix

Handwritten text on the book's spine, including the name 'Claudio' and the number '20'.

in fine creato agitur contra finem Sacramenti
 Dei honorem instituti. Ad hoc tamen, ut dicatur
 virtualiter referre, satis est, si conjuges
 in initio Matrimonium inierint propter hunc fi-
 nem, nec intentionem in ipso actu contra-
 riam habeant. Unde etiam deducit *Sanch. num.*
 4. conjugem non peccare, qui actum conjuga-
 lem habet omnino immemor illius finis, hoc
 ipso enim, quod finem contrarium non habet,
 confertur manere in eo fine, quem initio habuit,
 & ad quem actus ille ex natura sua tendit.

290. §. 3. Si fiat propter fidem Matrimonii, & ad
 implendam obligationem ex justitia reddendam
 debitum, etiam est licitus & meritorius, sic enim
 est actus justitiæ, ut iterum expressè *S. Th. art.*
 que suprà, & per hoc virtualiter tenditur etiam
 in primum finem.

291. §. 4. Si fiat præcisè ad vitandam inconti-
 nentiam in altero conjugè, etiam est licitus &
 meritorius, quia est redditio debiti, adeoque
 actus justitiæ, & præterea charitatis, de se
 scilicet tendens in finem suum primum.

292. §. 5. Si fiat præcisè ad vitandam inconti-
 nentiam propriam, *SS. Aug. Anf. Bonav. Th. in suprà*
q. 49. a. 5. & speciatim *S. Greg. relatus can. No-*
vi. 2. dist. 13. videntur dicere esse veniale,
 consentit *Carden. in 2. crisi d. 7. n. 50.* quia talis
 actus aberrat à fine suo primario, ad quem
 Deo est ordinatus. *Palud. Sor. Henriq. Sanch. & alii*
 dicunt tum tantum nõ fore peccatum, si reliqua
 media incontinentiæ vitandæ non juvent. *S. Tho-*
mas. & alii putant in circumstantiis, in quibus
 est spes prolis, fore veniale, si finis hic omni-
 tur: Denique alii plurimi Theologi & Juris-
 cum *Dur. Cajet. Medin. Navarr. Almain. Casp.*

Legit. Cōn. Rebell. Harr. Herinx, Pont. I. 1. c. 21.
 Matr. nu. 125. Avers. q. 21. f. 4. probabilissimè
 dicunt nullum fore peccatum præcisè intendere
 variationem concupiscentiæ, & remedium sui
 peccati, dummodo positivè non excludatur fi-
 nis primarius: *Probant*, imprimis ex Apostolo,
 nam dicitur 1. ad Corinth. 7. v. 2. *Propter forni-*
cationem unusquisque suam uxorem habeat. v. 5. rever-
temini in ipsum, ne tentet vos sathanas propter inconti-
nestiam vestram, hoc autem dico secundum indulgen-
tiam, non secundum imperium: quod autem lex tali
 modo indulget, non videtur posse esse pecca-
 tum, nam est permissio moralis, similis illi, quæ
 Apostolus ibid. v. 28. permittit virginibus nu-
 bere, dicens, *ego autem parco vobis, id est, indul-*
 geo. Deinde probant ex ipso S. Th. nam in sup-
 plem. q. 42. a. 2. in O. docet Matrimonium post
 peccatum institutum esse, secundum quod re-
 medium præbet contra vulnus peccati, & ad 2.
 ad 1. esse etiam in remedium contra peccatum,
 de q. 54. a. 3. in O. ait, finis Matrimonii secun-
 darius, per se, est concupiscentiæ repressio, at-
 que insurpare medium ex fine, ex quo à Deo in-
 stitutum est, non potest esse inordinatum vel il-
 licitum. Et ideo idem S. Th. q. 51. a. 5. ad 3.
 ait: *quavis senes non habeant caliditatem sufficien-*
tem ad generandum, tamen habent caliditatem sufficien-
tem ad carnalem copulam, & ideo conceditur eis Matri-
monium, secundum quod est in remedium, quavis non
conpetat eis, secundum quod est officium nature. Ra-
 tiones sunt 1. qui hic finis est honestus, nec
 in illo modo opponitur fini primario, qui non
 necessariò semper intenditur, ut patet in seni-
 libus & sterilibus, maximè cum non sit obligatio
 semper operandi ex fine honestissimo, sed satis

E. J.
 20.

H. mor.
 Claudi
 a Cru
 lōm VII

C. A.

fit ex honesto de se non excludente honesto-
rem : ex quo patet ad rationem in oppositum,
inordinatum enim non est operari ex fine honesto
minus perfecto, quando positivè non exclu-
ditur perfectior. 2. Secundùm dicta n. 291. li-
cita est copula ad sedandam concupiscentiam in
altero, ergo etiam in seipso, quia charitas, quæ
est regula omnium virtutum, magis respicit
seipsum, quàm alterum, maximè pro subsidio
animæ. 3. Alioquin regulariter illicita esset co-
pula, & consequenter etiam cohabitatio illis,
qui non habent spem gignendi proles, quales
sunt senes & steriles, hoc autem nemo dicit, er-
go. SS. Patres in oppositum citatos intelligunt
aliqui de usu ad voluptatem vel concupiscentiam
tantùm explendam.

293. §. 6. Si fiat præcisè ob sanitatem corporis, sicut
Th. q. 49. a. 5. ad 4. aliique cum Carden. nu. 5.
dicunt fore veniale, quia omittitur finis primari-
us. Limitat Sanch. nisi deessent alia media ob-
tinendæ sanitatis. Alii multi cum Averf. supra
dicunt nullum esse peccatum, quamvis alia ad-
essent media, dummodo non excludatur finis
primarius, quia non tenemur semper positivè
agere ex fine intento à Deo vel legislatore, sed
satis est, si actus noster referatur ad finem honestum,
& non excludatur relatio ad finem à legi-
slatore intentum, maximè in hoc casu, in quo sanitas
juvabit ad gignendam prolem, ergo quod refer-
tur ad sanitatem, virtualiter refertur ad gignen-
dam prolem.

294. §. 7. Non est licitum exercere actum conjug-
alem ob solam voluptatem, nam *Im. XI. damnatur*
hanc 9. prop. *opus conjugii ob solam voluptatem*
exercitum omni penitus caret culpâ, ac defectu veni-
Hinc op-
res, nur-
eretur
intendit
quando
marium
neque ac-
autem
veniale
tendatur
neratione
non refe-
etiam pe-
incidat
tem veni-
Tò sola
incidit
tur, an-
nis sit h-
tantùm
sensu pe-
contrad-
ram. R-
secunde
tivè vel
luerunt
aliud, v-
beri tan-
dum ac-
tandam
quærer-
nem, qu-
natum,
tom. 1. c-
conjug-

Hinc oppositum, quod antehac tenuerunt plures, nunc sustineri non potest. Tum autem exercetur ob solam voluptatem, quando voluptas intenditur, & in ea sistitur. Tum in ea sistitur, quando intendens non refert eam neque ad primum vel secundarium Matrimonii finem, neque ad alium de se bonum & honestum. An autem sensus damnationis sit, quod sit saltem veniale, si sistatur in sola voluptate, id est, si intendatur voluptas ex natura sua tendens ad generationem prolis, jam tamen actu & positivè non referatur ad finem illum, quamvis hic finis etiam positivè non excludatur, neque de illo incidat cogitatio, an verò tum tantum sit saltem veniale, si sistatur in sola voluptate, ita ut *Tò sola* significet excludi alterum finem, de quo incidit cogitatio, & tamen ad eum non referatur, an, inquam, sensus damnatæ propositionis sit hic vel ille, non est meum definire, sed tantum dico propositionem damnatam in uno sensu per verba propriè significatæ esse falsam, & contradictoriam ipsius in opposito sensu esse veram. Ratio, autem damnandi eam, saltem in secundo sensu, est, quia est inordinatum positivè velle sistere in eo, quod Deus, & natura voluerunt tantum haberi tanquam medium ad aliud, voluptatem autem illam voluerunt haberi tantum velut medium ad magis alliciendum ad generationem prolis, eamque facilitandam, aut ad remedium concupiscentiæ, ergo querere voluptatem, & non referre ad eum finem, quando de eo incidit cogitatio, est inordinatum, & ita docent SS. PP. apud Rayn. in heter. tom. 16. f. 1. p. 14. à n. 38. S. August. 1. de bono conjug. c. 6. ait : *conjugalis concubitus generandi*

E. J.
 2.0.
 H. mor.
 Claudi
 a Cox
 Tom VIII
 C. 1.

causâ non habet culpam, concupiscentiæ verò facta
tamen cum conjugè, veniale: S. Th. 4. contra gentes
c. 87. n. 5. & in supplem. q. 49. a. 6. dicit, inor-
dinatum esse veneris uti propter solam delecta-
tionem, quæ omnia confirmantur ex dictis l. 1.
à n. 312. ubi ostendi, si quis comedat, bibat,
audiat musicam, olfaciat flores, positivè siste-
do in voluptate, quam inde habet, peccare ve-
nialiter, ex quo infuli n. 313. probabilius vide-
ri, quòd non dentur actus humani in individuo
indifferentes.

295. §. 8. Aliqui apud *Aversam* putârunt esse mo-
tale, si conjuges habeant copulam ob volup-
tatem, sed ex *S. August. S. Th.* & aliis communissimi
satis certum est, per se loquendo, esse veniale
tantum.

296. §. 9. Si actus conjugalis fiat propter volup-
tatem tanquam propter finem primario fini Ma-
trimoni subordinatum, id est, si velint actum
conjugalem propter voluptatem in ordine ad
generandam prolem, ita ut non sistant in volup-
tate, sed hanc habeant pro fine intermedio rela-
to ad generationem prolis tanquam ad finem
ulteriorem & primarium, nullo modo peccant,
quia Deus & natura voluptatem illam com-
pugnam destinârunt ad generationem prolis, ergo
quæruntilam ad finem à Deo & natura illi pro-
positum, ergo ordinatè & licitè, neque damna-
tur propositio dicens, opus conjugii ob volup-
tatem exercitum carere culpâ, sed ob solam vo-
luptatem exercitum, & ideo etiam dixi l. 5. n.
312. Si quis voluptatem, quæ capitur ex cibo
vel potu, referat ad honestum finem, nullo mo-
do peccare.

297. Q. 48. Quid agendum sit, si post contractum Ma-

Matrimonium, suboritur dubium de illius valore. R. Car-
 rari. in Theol. fundam. n. 1424. negat dari pos-
 se prudens dubium de valore Matrimonii bonâ
 fide contracti, quia possessio, quam non elidit
 dubium, est & manet motivum grave pro valo-
 re. Opinionem illam fusè confutat Carden. in 1.
 crisi. d. 6. à n. 169. & posse prudens dubium sub-
 oriri, constabit ex dicendis; Itaque in dubio de
 valore Matrimonii videntur tenenda sequentia.

§. 1. In dubio circa valorem Matrimonii, 298.
 standum est in utroque foro potiùs pro valore,
 quam invaliditate ipsius, Sanch. l. 1. d. 13. à n.
 5. ideòque etiam singularis opinio unius Docto-
 ris stantis pro valore Matrimonii, si probabili
 ratione nitatur, præferri debet sententiæ plu-
 rium, valorem oppugnantium, Boss. Sperell. Sanch.
 n. 7. Gob. in Quin. tr. 1. n. 195. Delb. c. 8. d. 20. f.
 1. à n. 16. Ratio est, quia Matrimonium est cau-
 sa favorabilis, pro qua standum, Cap. Ex litteris
 Deprobat. Et universim, Actus in dubio debet in-
 terpretari validus, L. Quoties, De rebus dubiis,
 Barbosa axiom. 12. n. 7. quia præsumitur pro va-
 liditate actûs, donec de invaliditate constiterit,
 Menoch. De præsumpt. l. 6. præf. 4. Tusch. v. præ-
 sumptio. concl. 620.

§. 2. Qui probabiliter putat Matrimonium 299.
 esse validum, licitè petit debitum, tum quia est
 possessio pro illo, tum etiam, quia aliquis po-
 test hic, uti & alibi sequi sententiam probabi-
 lem, & ita tenent communissimè omnes cum
 Schild. De conscientia, tr. 2. n. 126. additque re-
 cte Avesf. q. 21. f. 2. §. ult. etiamsi opinio pro in-
 validitate esset probabilior. Et hoc est confor-
 me dictis l. 1. à n. 268. de licito usu opinionis
 probabilis.

E. I.
20.

H. mor.
Claudi
a Cru
Tom VIII

C. I.

300. §. 3. Si quis probabiliter putet Matrimonium esse nullum, nec habeat probabilem rationem pro valore, dicunt *S. Anton. Sylv. Robri Schild.* nequidem posse debitum petenti reddere licet petens opinetur Matrimonium subsistere quia tenetur sibi formare conscientiam ex sua, & non ex aliena opinione. Contradicunt probabilius *Sanch. l. 2. d. 44. Bress. Merolla, Carden. in a. crisi. d. 19. n. 106.* & dicunt, debere reddere nisi de nullitate sit certus, quia possessio est pro valore Matrimonii, & consequenter pro jure petentis. Atque id videtur decidi *Cap. Inquisit. De sent. excomm. uti dicam n. 302.*
301. §. 4. Talis habens rationes probabiles pro nullitate Matrimonii, & nullas pro valore, non habeat spem obtinendi majorem certitudinem, non potest petere debitum, quia tunc tale dubium censetur vincibile, quo stante non licet operari, *Carden. à n. 113.*
302. §. 5. Si Matrimonio bonâ fide contracto superveniat dubium de valore, & post inquisitionem nil resciri, nec dubium deponi possit, prima sententia, quam tenent *S. Th. S. Bonav. S. Anton. P. Sor. Ledesm. Val. Vasq. Azor, Rebell. Pont. Hurt. Terr. Arr. Avers. q. 21. f. 2. & alii 17.* cum *Schild. tr. 6. c. 7. §. 4.* dicit, posse quidem reddere debitum, sed non petere, quia ita videtur esse decisum *Cap. Inquisit. De sent. excomm. ubi dicitur, non conscientia pulsat animum ex credulitate probabilis & discreta, quamvis non evidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientie committat offensam.* Rationem dat *Schild.* quia licet is, qui bonâ fide accepit possessionem bonorum fortunæ, dubio superveniente retineat

re & eis frui possit, quia scilicet potestas Superioris translato per jus altum dominio aufert à tali dubio possessore malitiam, quæ fortè esset in de-
 reptione rei, si fuit, vel sit aliena, tamen cum nemo tollere possit malitiam à fornicatione, dubio superveniente non videtur posse peti de-
 bitum, sicuti qui est in possessione bonæ fidei quoad Sacerdotium, superveniente prudente dubio de valore Ordinationis, nemo potest ei dare licentiam, ut celebret, quia nemo facere potest per concessionem suam, ut Ordinatio, si fortè non valuit, valida fiat. Addit, quod possit in Matrimonio non acquiratur per contractum, sed per usum corporis & cohabitationem, ut possessio Beneficii non est ex donatione, sed ex usu, at ille, qui bonâ fide accessit ad non suam, non potest petere debitum, uti concedunt omnes, ergo multò minus, qui solum bonâ fide contraxit. Hinc infert *Schilder* nec conjugem posse petere debitum, si dubitare incipiat, an Matrimonium sit invalidum ob metum: nec in casu, quo adulter promisit Matrimonium adulteræ post mortem conjugis suæ, & postea dubitat, an uxor sua vixerit tempore promissionis, aut si dubitet, an adulterium cum tali promissione commissum sit: nec in casu, quo quis prius contraxit cum una coram simplici Sacerdote, qui fortè licentiam assistendi non accepit: i Parocho, & postea etiam bonâ fide cum altera contraxit coram Parocho, atque ita dubitet, utra sit uxor; si tamen Parochus rationabiliter judicetur consensisse, ut simplex Sacerdos assisteret, putat posse adhærere primæ. *Secunda*
sententia, quam tenent *D. Sos. Vera crux, Vict. Lopez,*
Lat. Cón. Laym. Bonac. Regim. Less. Lorca, Bress. Lug.
Boss.

Boss. Bardi, Sanch. l. 2. d. 41. Dian. p. 4. tr. 3. R. 1.
 Dica. De restit. d. 5. à n. 221. Terill. De conf. q.
 23. n. 66. Carden. n. 107. dicunt posse etiam pe-
 tere debitum, 1. quia præmissa sufficienti dubi-
 gentiâ conjuges habent invincibilem ignoran-
 tiam de invaliditate, ergo manet possessio pro
 validitate, ergo pergere possunt supponere
 valere. 2. Durissimum est compellere homines
 culpæ immunes, ut vitam cœlibem ducant, hoc
 autem compellerentur, si uti non possint
 Matrimonio. 3. Id videtur sufficienter decisum
 à Lucio III. Cap. Dominus, uti referam n. 672.
 enim supponit, si secundo Matrimonio bonâ fide
 de contracto superveniat dubium de motu
 prioris conjugis, posse eum, qui bonâ fide con-
 traxit petere debitum, & alterum, etiam si malâ
 fide contraxerit, posse reddere. Similiter Cap. In-
 dabilem De frigid. & malef. dicitur, supervenien-
 te dubio de impotentia, utrumque posse ad tri-
 ennium reddere & petere debitum. Ad Cap.
 Inquisitioni, respondent aliqui, ibi tantum dicitur
 quod non liceat petere ante majorem inquiri-
 tionem: Lug. De just. d. 17. n. 88. dicit, ex con-
 textu constare, quod Pontifex ibi loquatur de
 casu, in quo conjux habet judicium probabile
 de sola nullitate Matrimonii, & nullum habet
 probabile motivum pro valore, ac tum non potest
 petere, sed tantum reddere, nisi aliunde sibi for-
 met conscientiam secundum dicta n. 300. Si autem
 sit dubium vel utrumque positivum, vel utrumque
 negativum, dicit cum Terillo & aliis etiam licet petere
 petere, tum enim est possessio pro valore, adeo
 que etiam pro licito usu Matrimonii. Ad ratio-
 nem in oppositum patet responsio ex dictis. Non
 est simile de dubio ordinato, nam cum per ma-
 concessionem ordinatio, si
 menta cer-
 hinc reli-
 est tucius,
 contra cer-
 ponere per
 contabit
 secunda sen-
 tione, esse
 §. 6. D
 cum Schilde
 se reddere
 re, uti prin-
 sit alterum
 quando p
 sum dubi
 enim in hi
 tam prima
 tant negare
 dere, quan
 sequi pote
 quando Ma
 matum, &
 do alter con
 his enim cas
 de sententi
 reur peric
 nicationis,
 Ex facetur
 summo suo
 gravissimi
 fiat inde or
 pendum del
 peteri ante

concessionem vel opinionem fieri possit, ut Ordinationis, si forte non valuit, valida fiat, Sacramenta cerè exponerentur periculo nullitatis, hinc relictà etiam probabiliore ibi sequendum est tutius, secundum dicta l. 6. p. 1. à n. 104. è contrà certum est aliquando licitum esse se exponere periculo materialis fornicationis, uti constat ex dicendis n. 672. & 803. Atque hæc secunda sententia videtur, saltem spectatâ ratione, esse probabilior.

§. 6. Docet consequenter prima sententia cum *Schilder* §. 5. ejusmodi dubitantem non posse reddere debitum, quando non tenetur reddere, uti primo bimestri: Item si deprecando possit alterum avertere à petitione debiti: Item quando potest alteri non dubitanti detegere forum dubium sine summo suo incommodo, si enim in his casibus petat alter, secundum illam primam sententiam petet illicitè, ergo potest negare. Addit, etiam tum non posse reddere, quando intra breve tempus veritatem assequi potest vel petere dispensationem, aut quando Matrimonium non est adhuc consummatum, & movetur lis de nullitate, aut quando alter commisit adulterium, incestum &c. illis enim casibus non tenetur reddere. Sed secunda sententia, quanvis ista omnia suadeat, ut vitetur periculum etiam materialis tantum fornicationis, de rigore tamen ad illa non obligat. Et fatetur etiam *Schild.* talem non teneri cum summo suo incommodo, v. g. cum periculo gravissimi mali, aperire dubium conjugii, licet fiat inde oriturum esse dubium, & sic non pendendum debitum, sed posse tum reddere: nec teneri ante consummationem ingredi Religio-

Ex
203

H. mor.
Claudi
a Crox
Tom VIII

ca

gionem, ut se perplexitate liberet; nec pro
 jori securitate teneri de novo contrahere, si v. g.
 dubitet de servitute uxoris, de metu in contra
 hendo &c. quia causa, ex qua immediate se
 quuntur effectus tum malus tum bonus bonita
 tate suâ elidens malitiam alterius, licitè poterit
 poni ex intentione obtinendi effectum bonum
 dummodo non intendatur effectus malus pra
 visus. Similiter licitè permittitur, seu non au
 fertur causa, ex qua sequitur similis effectus bo
 nus intentus, si non intendatur malus, hoc au
 tem fit, quando permittitur dubium de impe
 dimento dirimente, intenditur enim evitari
 gravissimi damni incurrendi per veritatis in
 quisitionem aut dubii detectionem, & tantum
 permittitur perplexitas, quod licitum est facere
 ne vita humana exponatur innumeris anxietatibus.
 Hinc, inquit *Schild.* licitum est acquiescere
 re sententiæ probabili, quando evidens non est
 cum gravibus incommodis haberi potest.

304. §. 7. Sic dubitans, si dubium suum detegere
 non teneatur, nec possit conjugem divertere
 à petitione, tenetur ei bonâ fide petenti reddere
 debitum, uti tenet utraque sententia cum *Sando*
suprà, contra quosdam dicentes tum reddere
 non posse, & contra *Homem* dicentem posse,
 non teneri, sed ratio est, quia in perplexitate
 pars habens minus, aut minoris peccati pericu
 lum est amplectenda, erit autem gravius negare
 contra jus, quàm reddere, licet absit jus. Quod
 si ex redditione esset periculum majoris peccati
 v. g. sacrilegii, eò quòd dubitaretur, an in *Or*
nibus fuisset, putant *Schild.* & *Arr.* tum non
 re, sed secunda sententia dicit absolutè licitè
 adcoque etiam in hoc casu.

§. 8. Si conjux dubitet, an alter sit mancipium, adulter, incestuosus &c. tenetur reddere debitum bonâ fide petenti, quia prævalet hujus & possessio, *Sanch. Vasq. Avers. Hurt. & alii cum Schild. supra contra alios*. Similiter si conjux dubitet de valore Matrimonii consummati, tenetur reddere, etiam postquam de nullitate Matrimonii agere cœpit, modò non habeat probationes in continenti paratas, *S. Anton. Palud. Sanch. l. d. 41. n. 50. Boss. Schild.* probantque ex Jure & ratione, negando enim exponit se periculo majoris peccati, quàm sit fornicatio.

§. 9. Si duo petant debitum à muliere, eò quòd dubium sit de valore Matrimonii cum utroque successivè initi, reddere non potest, nisi primo, quia possessio est pro valore primi Matrimonii & primi conjugis, uti colligitur ex decis. à n. 298.

§. 10. Conjux ordinariè, nisi essent circumstantiæ moralem certitudinem facientes, non tenetur credere conjugi asserenti se non consensisse in Matrimonium initum, aut dicenti, se post Matrimonium initum invenisse impedimentum dirimens, *Nap. Valent. Rebell. Sanch. Bonac. Dicast. Avers. q. 21. f. 2. Burgh. cent. 3. cas. 75.* de alii cum *Schild.* contra *Tabien.* quia semper est præsumptio pro consensu, qui adesse debuit, & pro valore actus, qui positus est. Attamen, licet propriè non dubitetur, debet inquirere in circumstantias, v. g. an conjux sit fide dignus, & sine passione loqui videatur ac juret, tum enim videtur prudenter dubitari posse. Quid agendum sit, si Matrimonio contracto superveniat dubium de valore ob impedimentum impotentia, dicitur à n. 787. Quid autem dicendum

dum, si Matrimonium sit adhuc contrahendum, & dubium oriatur de impotentia, de impedimento dirimente, de futura fortè invaliditate Matrimonii contrahēdi, dicitur à n. 40. 533. 796.

368. Q. 49. Quid liceat conjugī, si post initium fecerit Matrimonium incipiat dubitare de vita prioris conjugis. Casus potest sic proponi; Cajus Titiam conjugem ante annos sedecim clam deseruit. Titia ante annos 10. audit Cajum adhuc vivere, & ante 9. annos, cum nihil ampliùs audiret de Cajo, duxit Sempronium, neque scit, an vivat Cajus, an non, nec potest jam, quamvis diligentissimè inquisiverit, id rescire. Quæritur, quid liceat his conjugibus, Titia & Sempronio. D. 1. Pontius l. 7. c. 53. n. 5. Marchant. & alii putant, quamvis mortuus esset Cajus, Matrimonium cum Sempronio esse nullum, adeoque illis nullum licere, quia Clemens III. referendus n. 672. dicit, non posse contrahere aliud Matrimonium, donec certus nuntius afferatur de morte prioris mariti, adeoque videtur illam reddere inhabilem ad aliud Matrimonium. Oppositum longè probabilius docent Avers. Spor. n. 51. Magr. n. 110. & alii communiter, & clarè colligitur ex Cap. Dominus, quod referam, n. 312. Verba autem illa, non possunt, non significant Matrimonium ideo fore irritum, si mortuus sit prior conjug, sed tantum illicitum, nam & verè dicitur eum, qui vovit continentiam, non posse Matrimonium contrahere, quia quod est illicitum, censetur impossibile; attamen si contrahatur, valet. Sed præscindendo ab hoc, an vivat, vel non vivat.

309. §. 2. Si uterque malâ fide processerit, certissimum est, inquit Sanch. l. 2. d. 42. n. 8. neutrum

posse petere aut reddere debitum, quia non est possessio pro Matrimonio, sed pro sexto præcepto copulam inter eos prohibente, nec alterutro foret possessio Juris pro petendo debito, cum possessio Juris inchoari non possit cum mala fide. Quod si eorum tantum unus malâ fide contraxerit, hic non potest petere debitum q̄b rationem jam datam.

§. 3. Pignat. tom. 4. consult. 189. à n. 3. putat bonam fidem hîc esse ampliùs non posse, si contrahatur absque certitudine mortis alterius conjugis, quia Jura prohibentia sunt clara, & ignorantia Juris clari non excusat. Oppositum tenent *Simanc. Gutt.* & alii, nam imprimis potest bonam fidem habere, qui nescit alterum fuisse conjugatum: deinde potest fieri, ut etiam alter ex probabilibus argumentis bonâ fide judicet prorem suum conjugem obiisse, nec sciat requirere hoc plenior certitudinem: unde etiam ille dicitur hîc bonâ fide Matrimonium contraxisse, qui inculpabiliter judicavit sibi licere etiam in tali dubio, & in circumstantiis casus propositi Matrimonium contrahere, tametsi universaliter sciverit, superstitè altero conjugè non licere ad secundas nuptias transire: è contrâ, si processerit cum dubio, formidine, aut remordimento, ne peccaret sic contrahendo, non processit bonâ, sed malâ fide.

§. 4. Quamvis bonâ fide processerit, putâ-
turi aliqui debere nihilominus separari, nec
posse vivere ut conjuges, 1. quia nullum ha-
betur probabile argumentum de valore secundi
Matrimonii, cum enim Cajus abiêrit clâm, si-
gnificum est habuisse aversionem à Titia, & noluisse
sibi, ubi esset, ne Titia sequeretur, vel ipse co-
gere-

310.

311.

Handwritten text on the book's spine, including the name 'Claudio' and the Roman numeral 'VIII'.

geretur ad eam redire, ergo quamvis jam em-
neret ad 30. annos, imò & ad 100. inquit Pignat-
n. 1. non ideo prudenter præsumi poterit ob-
se, tam enim parùm prudenter potest Titia ra-
tione illius absentia præsumere Cajum esse mor-
tuum, quàm parùm Cajus, si alicubi esset, ubi de
Titia nil rescire posset, præsumere posset Titiam
esse mortuam. 2. Cùm Titia & Sempronius
contraxerint uno circiter vel altero anno, post-
quam nuntiatum erat Cajum adhuc vivere,
præsumi debet Cajum tum vixisse, ergo Matrimo-
nium præsumi debet ab initio fuisse invali-
dum, tempore autem convalescere non potest,
neque nunc licitum est de novo contrahere,
cùm non habeatur certitudo de morte Caji.
Primum Matrimonium est in certa possessione
valoris, nec probabile est illud primum Matrimo-
nium defuisse, cùm desit omne prudens ar-
gumentum pro morte Caji, imò pro ejus vita
fuerit testimonium uno anno ante initum se-
cundum Matrimonium, ergo non est probabile,
quòd secundum Matrimonium sit validum,
bona autem fides contrahentium non juvat ad
inchoandum vel continuandum saltem usum
Matrimonii, nisi tum, quando dubium ortum
adfit saltem probabilitas de valore, si enim im-
probabile sit esse validum, ergo non erit probabile
jus ad usum, cùm jus ad usum fundetur in
valore.

312. §. 5. Si saltem unus eorum bonâ fide con-
traxerit, & adhibitâ diligenti inquisitione
resciri possit de vita vel morte Caji, possunt per-
manere simul, & uti conjugio, nam Lucius
Cap. Dominus, De secundis nuptiis ait: *super Matrimo-
nium, quæ quidam ex vobis nondum habita*

conjugis certitudine contraxerunt, id vobis responde-
 reas, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare præ-
 sumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit
 conjugis: si vero aliquis vel aliqua id hætenus non serva-
 verit, & de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat
 dubitandum; ei, quæ sibi nupsit, debitum non denegat
 populanti, quod à se tamen noverit nullatenus exigen-
 gendum: quod si post hoc de prioris conjugis vita constite-
 rit, relicti adulterinis complexibus ad priorem conju-
 gem revertatur, unde tales adhuc tenentur ulte-
 rius inquirere, si sit modus rescindi de vita
 prioris conjugis. Nec obstat, quod Pignat. tom. 4.
 consult. 189. n. 4. dicat, responsum illud Lucii
 III. cum dicat de illis, qui hætenus id non serva-
 verunt, non valere pro his temporibus eò quod
 jam non possit esse bona fides, sed tantum ita
 dispositio de Matrimoniis eo tempore præteri-
 tus, nam contra est, quod ejusmodi dispositiones
 juris, licet dicantur fieri pro tali tempore, ta-
 men secundum Authores passim sunt regula
 communis etiam pro futuris temporibus, nisi
 aliud expressè dicatur, posse autem etiam jam
 esse bonam fidem, dixi n. 310. Ex dictis
 §. 6. Sequitur 1. quod in dubio de morte
 alterius conjugis, etiam ubi unus malâ fide pro-
 cessit, non necessariò debeat dissolvi Matrimo-
 nium, sed quod ille, qui bonâ fide processit, sit in
 possessione juris, ut etiam petat debitum, & con-
 sequenter alter sit in obligatione, ut reddat, &
 consequenter, quod possessio juris ad usum se-
 cundæ Matrimonii possit esse, quamvis sit certa
 possessio valoris pro primo Matrimonio, & non
 certum sed dubium, quod illud primum
 Matrimonium desierit. 2. Multò magis, si
 etiamque bonâ fide processerit, erit possessio juris
 pro

E. I.
 209
 H. mor.
 Claudi
 a Crox
 om. VIII
 ca

pro utroque ad petendum & reddendum debetum. 3. Possessio juris pro licito usu Matrimonii non necessariò fundatur in positiva probabilitate de valore, nam Cap. *Domnus*, dicitur mansisse dubium de morte prioris mariti, unde gratis dicitur, quòd bona fides in hac materia non juvet, nisi ubi est talis positiva probabilitas pro valore, nam jus ad usum hic fundatur secundo Matrimonio bonâ fide inito & exhibito valere.

314. §. 7. Ad rationes in oppositum allatas per responsio, nam est latum discrimen inter Matrimonium contrahendum, quod ante habitam certitudinem de morte prioris conjugis illicitum contrahitur, uti patet ex Cap. *Dominus*. Et quavis primum Matrimonium sit in certa probabilitate valoris, & nullum sit positivum probabile argumentum pro valore secundi, est tamen in illo secundo bonâ fide inito, & tamdiu continuato, possessio, quantum est necesse in ordine ad licitum ejus usum.

315. Q. 50. An usus Matrimonii ex metu gravissimo propter famam vel mortis sit licitus conjugum, qui scienter, vel ignorantem ignoranter contraxerit Matrimonium cum impedimento dirimente, quod tam citò removere non potest. Affirmant Magister, Hugo à S. Victore, Hostiensis. Idem dixerunt Henricus & alii, saltem si Judex compellat ad reddendum debitum, quia tunc videtur tolli impedimentum: sed oppositum est certum, uti tenent reliqui cum *Avers.* q. 11. 3. Et ratio est, quia cum Matrimonium nullum, copula certò erit fornicaria; nec ignorantia impedimenti, aut metus mortis, tunc est, cum possunt reddere habilem ad contrahendum, uti constabit ex dicendis

Nec Judex dispensat, sed tantum ex errore sibi
vincibili supponit abesse impedimentum.

Q. 51. An steriles, item illi, qui post Matrimo- 316.

nia facti sunt eunuchi aut impotentes licite teneant u-
sum Matrimonii, tangant se Sc. R. §. 1. Quoad
steriles, affirmat cum communi Busenb. quia ca-
uses sunt copulæ seminalis, & per accidens est,
quod non sequatur generatio. Et idem de seni-
bus decrepitis dicam n. 791. Potestque de ste-
rilitate feminarum videri Zacchias l. 3. tit.

§. 2. Si quis post Matrimonium sit factus 317.

eunuchus, docent Toler. Perez, Sanch. l. 7. d. 102.
n. 18. Gob. n. 606. Krim. n. 1280. & alii licitum
esse illi reddere & petere debitum, quia jus habet
ad actum conjugalem, uti & tum, quando scit
esse sterilem, aut uxorem ita gravidam, ut
non sit conceptura, copula autem illa adhuc
servit illi ad remedium concupiscentiæ, qui est
suis secundarius Matrimonii, & per accidens
est, quod non emittat semen prolificum. Op-
eratum tenent Ledesm. & Dicast. quia cum non
emittat verum semen, copula illa non est apta
generacioni, ergo illicita, secundum dicenda
n. 789.

§. 3. Quando post Matrimonium superve- 318.

nit impotentia seminandi intra vas, illicitum
est tentare copulam, si autem sit spes, licitum
est, etiam ad quoscunque annos, quamdiu spes
manet, & quamvis semen per accidens com-
muniter effundatur, Sanch. l. 9. d. 17. à n. 18. Gob.
n. 10. n. 591. Spor. num. 122. Esse autem licitum
tentare copulam, etiam usque ad triennium,
quando dubium est de impotentia vel antece-
dente vel subsequuta post Matrimonium, dicitur
n. 787.

Q 2

§. 4.

E. I.
2. 0. 1

H. mor.
Claudi
a Croix

Tom VIII

ca

319. §. 4. Si alterutri conjugii superveniat impotentia sine spe copulæ, putant *Sanch.* l. 9. d. 17. 21. & *Avers.* q. 21. f. 8. licere illis tactus, sed quatenendum sit colligetur ex dicendis à nu. 33. est enim duplex sententia satis probabilis circa hoc.
320. Q. 52. An sint aliqua tempora. quibus actus conjugalis specialiter sit illicitus. R. Colligetur ex §. 1. Specialiter prohiberi die, quo conjugii benedictionem Matrimonii susceperunt, videtur asserere aliqua Concilia particularia apud *Rayn.* in *Heter.* tom. 16. f. 1. pu. 14. n. 35. quæ reverentia videtur exigere, ut quo die corpora benedicta sunt, non dehonestentur eo actu. *Rayn.* positum probabilius tenet cum communi. *Rayn.* actus enim ille est honestus, & potest esse mortuarius: benedictio autem physicè transit, sicut moraliter tantum existens cras non impedit illum usum, ita nec hodie.
321. §. 2. Per se loquendo licitum esse die Communionis habere usum Matrimonii, dicitur l. 6. p. 1. n. 550. R. 1. Et ea, quæ can. 1. & sequenti causâ 33. q. 4. referuntur ex *S. Hiero.* de abstinendo die Communionis; ex *S. Aug.* *S. Th.* in *1. 2. q. 64. a. 5.* aliisque apud *Tiraq.* ad l. 15. c. 1. nub. à n. 112. de abstinendo diebus festorum processionum; ex *S. Ambr.* diebus jejuniorum &c. *Scot.* *Navar.* *Henriq.* *Sanch.* *Con.* alique plurimum cum *Avers.* q. 21. f. 6. dicunt esse consilii, & ea quæ sub forma prohibitionis dissuadeantur, ut in simili notat *Glossa* ad Cap. *Ad ejus.* 4. dist. 5. videndum est per accidens ideo peccari, si prohibita per hoc impediatur. v. *Rayn.* num. 1. in fine.
322. §. 3. Tempore fluxûs, qui omni mense

at imp
o. d. 17
sed qu
nu. 33
bilis ar
actur
r ex lo
conjug
nt, vid
ria ap
35. co
e corpe
actu
uni B
esse me
nfiit
on imp
die Com
dictum
& fec
de ab
Th. in
15. co
storum
junior
ne pl
i, & ab
uti in
vel
si p
num.
ense re
lam

riter accidit foeminis, illicitam esse copulam,
docent S. Th. Gabr. Turrecr. & alii, nam Cap. fin.
dicitur: cum in consuetis mensuris detinen-
tor ovares, viris suis misceri prohibentur. Et id pro-
hiberi sub mortali, tenent Scot. S. Bonav. Rosell.
Soc veniali, S. Anton. Caj. Sor. Bonac. quia teste
Boudevv. p. 2. q. 15. est periculum aliquod infe-
ctionis viri & prolis monstrosæ gignendæ. At-
tamen occurrente justâ causâ, v. g. ab pericu-
lo incontinentiæ, nullum, per se loquendo,
est peccatum, docent Nav. Sanch. Pont. Côn. &
alii cum Avers. q. 21. l. 6. nam suprâ Cap. fin.
peccatum refertur prohibitio antiquæ legis, quæ
tunc non obligat, periculum autem infectionis
vel monstrositatis rarum est. Et huic proli sim-
plicitè melius est esse, quàm non esse. Imò Lu-
dar. Gayon in variis lection. l. 3. c. 22. fusè con-
trarie sanguinem menstruatam nihil maligni
habere: Deum autem prohibuisse coitum cum
menstruata, eò quòd sanguis menstruus ni-
hil crudus & frigidus, esset in matrice im-
pediturus generationem. Suadendum tamen
omnino est expectari post menstrua, quod tem-
pus Medici notant esse aptissimum generationi,
eò expurgatum & reclusum uterum, ideòque
difficiliter concipientibus suadent tum coitum.

§ 4. Quando alteruter conjux laborat go-
norrhæâ, id est, profluvio seminis, quod effluit
voluntariè & sine ulla imaginatione, soletque
in mulieribus esse fluor albus, tunc tenentur
abstinere, quia sunt in proximo periculo tabis
et mortis, nisi sistant profluvium, ergo peccant
magis irritando, Boudevv. suprâ. Si tamen mor-
bus diu duraret, & esset proximum periculum
incontinentiæ, præstaret mederi animæ quàm

E. I.
2. 0.
H. mor.
Claudi
a Crox
om VIII
C. A.

corpori: quod magis admittit *Sanch. n. 9.* si fluxum seminis patiatur.

§ 24. §. 5. Quamvis absit periculum abortus, communiter abest, tamen copulam esse illicitam, quando mulier est gravida. videntur dicere SS. *Ambr. Aug. Isid.* apud *Sanch. l. 9. d. 22. n. 40.* Speciatim *S. Hieron. relatus Cap. Origo. 5. c. 32. q. 4.* Attamen non esse mortale docet *S. Th. Alb. M. & Doctores omnes, teste Sanch. n. 6. & Avers. q. 2. f. 6.* concludunt cum aliis, per loquendo, nequidem veniale esse, quia Matrimonium etiam est in remedium concupiscentia, cum autem uxores magnam temporis partem gravidæ sint, nimis periculosum esset sub peccato obligari tanto tempore abstinere.

§ 25. §. 6. Statim post partum coire, antequam mulier physicè purgata sit, putant aliqui, ut *Boudevv. supra* esse mortale, quia vel non concipiet, sed solvetur vis retentrix omnis cum gravissimo periculo uxoris, vel concipiet, & coarctatus uterus pessimos humeros continet, erupturos in gravissima incommoda. Alii dicunt esse veniale tantum, quia non credunt esse tanta incommoda: *Sanch. n. 11. & alii Avers. q. 21. f. 6.* concludunt, si nullum malum immineat grave incommodum, nullum esse peccatum, quod enim communiter additur *Cap. fin. dist. 5. Nisi purgationis tempus prius fuerit, mulieres viris suis non debent admisceri; id est filii esse notant Avers. & alii.* Attamen plane suadendum est, & credendum Medicis in arte peritis, quod inde eveniant incommoda uxori.

§. 7. Dum mulier lactat, copulam sub mor-
 tali illicitam putarunt aliqui, sed etiam tum li- 326.
 citam esse, habet communis cum *Sanch. n. 15.*
Pon. Avers. supra, nisi per hoc redderetur impo-
 tens lactare, nec posset aliter nutrire prolem,
 nam quod habetur *Cap. Ad ejus 4. dist. 5.* ut ab-
 stineant à concubitu mulieris, quamdiu lactat,
 censendum est esse consilii, hinc *Glossa ibidem*
 etiam notat aliquos exponere, quòd talia sub
 forma prohibitionis dissuadeantur. Attamen
 quia plures Medici dicunt lac per hoc fieri per-
 niciosum proli, meritò dissuadetur; & ideo eti-
 am Nobiles, qui petunt nutrices pro prolibus
 suis, solent querere viduas, aut si admittant
 uxoras, monere solent, ut abstineant à com-
 mercii maritorum.

§. 8. Notat *Sanch. l. 9. d. 24. n. 4.* statim post 327.
 prandium habere copulam, nocere valetudini,
 nempeque Medicus virum in phthisin incidisse,
 quia solitus erat post prandium convenire uxo-
 rem: quod si ita est, uti illicitum est sibi accerse-
 re morbum lethalem, ita & habere usum con-
 jugalem, qui talis morbi fit causa.

Q. 57. Quid præterea sit addendum circa peccata con- 328.
 jugii. R. De his multa habet *Busenb. relatus l. 3.*
p. 1. n. 708. & præter hucusque dicta adde se-
 quentia.

§. 1. An peccet ille, qui cum constituto in
 peccato contrahit Matrimonium, dixi l. 6. p. 1.
 n. 147. Qui autem Matrimonium contrahit in
 statu peccati mortalis, peccat duplici novo mor-
 tali, uno, quia indignus ministrat hoc Sacra-
 mentum, altero, quia indignus suscipit, uti ex-
 plicavi l. 6. p. 1. n. 93. & p. 2. n. 1119. quidquid
 contradicant *Rayn. in Heter. tom. 16. f. 1. p. 14.*

O 4

n. 4.

Handwritten text on the flyleaf, including:
 E. I.
 20.
 H. mor.
 Claudi
 a Crox
 Om. VIII
 C. a.

n. 4. alique cum *Aversa* q. 2. f. 2. Quod valet, quamvis per procuratorem, litteras vel nuntium contraheret. An verò ille, qui scienter contrahit Matrimonium invalidè, v. g. propter impedimentum dirimens, peccet peccato sacrilegii vel alterius speciei, dicam n. 532. Quamvis autem fideles adulteri committant irreverentiam in Sacramentum, tamen l. 6. p. 2. n. 1120. dixi hoc peccatum propriè non esse sacrilegium, & satisfacere confitentem, si accusetur de adulterio. Venialiter tantùm peccare conjuges, si ob solam voluptatem habeant actum conjugalem, dixi n. 295.

329. §. 2. Peccat mortaliter coniux, qui in actu conjugali cum sua, vel desiderat aliam, vel eam tantùm imaginatur, morosè se delectandam in alia quasi præsentè & carnaliter dilectam: si autem imaginatio & delectatio versetur circa aliam personam, non ut carnaliter dilectam, sed est, sine ullo affectu turpi, sed solùm ut naturaliter delectantem ob naturalem pulchritudinem aut formam amabilem, idque ob honestum finem sese provocandi, aut ut proles fecundior concipiatur, per se loquendo nullum saltem mortale peccatum agnoscit *Sanch.* l. 9. c. 17. n. 6. etsi meritò fateatur rem esse plenam periculi, nec facilè permittendum & cautè consulendum, potiùs enim permittendæ sunt imagines, attamen non sacræ, nam has adhibere foret gravis irreverentia. Videri debent *dic.* l. 6. p. 2. n. 1052.

330. §. 3. Ex dictis l. 6. p. 2. à n. 1053. certum est committi adulterium, si coniux etiam confescente suo conjugate peccet cum tertio. Ibidem dixi à n. 1055. si conjugatus peccet cum conjugate

gata, esse duplex adulterium. Item si vir etiam cum propria uxore exerceat sodomiam &c. con- trahi novam speciem explicandam in confessio- ne. Quandonam autem peccetur per copulam conjugalem in loco sacro factam, dixi ibid. n. 107. potestque videri *Sanch.* l. 9. d. 15.

§. 4. *Arr.* De pecc. d. 47. n. 16. quamvis dicat 331. oppositum esse probabilius, tamen putat valde probabile esse, quod conjugato licita sit delectatio morosa de cogitata copula etiam cum aliena: sed tenendum est oppositum ex jam dictis, maxime cum copula cum aliena sit objectum etiam respectu talis conjugati intrinsecè ma- lura. V. dicta l. 5. n. 82.

§. 5. Quamvis *Sanch.* d. 16. aliique multi 332. cum *Avers.* q. 21. f. 5. dicant non esse mortale, si conjuges non fervent situm vel naturalem modum coeundi, v. g. si vir cognoscat mulierem à tergo, si vir sit succubus & mulier incuba, ta- men alii gravissimi Authores dicunt istos duos modos esse mortalia, tum quia videntur gravi- ter repugnare naturali honestati, tum etiam, quia communiter erit periculum dispergendi feminis: saltem fatetur *Sanch.* esse grave veniale, adeoque conjuges ita coeuntes esse graviter in- cepandos. An autem sit obligatio reddendi de- bitum conjugi sic petenti, dicam n. 356. Hoc tenet *Boudevv.* p. 2. q. 15. & alii, si coitus fiat stans vel ex latere, rariùs esse periculum effun- dendis feminis, eò quod non tam per influxum precipietur in uterum, quàm per attractionem matricis, quae se protrudat antrorsum, & saepe avidius atterahat, quando est situs alius coeun- tibus magis placens, unde si adfit aliqua justa causa, dicunt fieri posse sine ullo peccato, ideò-

F. I.
2. 0. 1.
H. mor.
Claudi
a Crox
om VIII
C. A.

- que sterilibus quandoque suaderi à Medicis.
333. §. 6. Si conjuges habeant ordinariam commixtionem corporum, sed studiosè contineant semen, *Silv.* & alii putant peccare, sed *Sanch. Dian.* & alii cum *Gob. tr. 10. n. 592. Avers. q. 21. l. 5.* dicunt, si ab utroque absit periculum effundendi feminis, hoc se habere tanquam merum tactum, de quo postea dicitur.
334. §. 7. Si viro in copula seminante uxor studiosè contineat semen suum, *S. Anton. Cajet. Pe. lud. Henriq. Bonac. & alii cum Avers.* supra dictum peccare mortaliter, quia semen mulieris vel requiritur ad generationem, vel saltem est utile: Sed dubitant alii saltem de mortali, & *Gob.* supra negat esse mortale, dummodo per hoc non intendat impedire generationem, nam scientia satis communis est, semen uxoris non esse necessarium, neque statim mortale est omitti aliquid, quod ad generationem magis conducere.
335. §. 8. Docent *Zanard. Bonac. q. 4. p. 6. n. 17. Dicast. d. 9. n. 9. Homob. Sanch. Less.* aliique, qui referunt *Mendo diff. 5. q. 18. & Dian. p. 2. tr. 17. R. 38.* foemina post copulam conjugalem, quam ipsa non consummaverat, posse per tactum seipsam provocare, ut seminet: addit *Barr.* etiam in eo casu licere viro eam provocare per tactum in uxore, ut semen emittat, quia hoc ad copulam consummare, semen enim mulieris multum conducit saltem ad meliorem formationem foetus: Oppositum melius tenent *Tejada, Dian. Castrop. Mendo supra, Burgh. cent. 2. c. 46.* qui addit, in operibus *Sanch.* contrariam opinionem deletam esse *l. 9. d. 17. n. 9. & Lessum* quoque ita habere solum in editione *Pr.*

risensi, non Antvverpicnfi, *Baucii* sententiam
 expresse malè olere apud *S. Congreg. Indicis*: Ra-
 tio est, tum quia seminatio mulieris non est ne-
 cessaria ad generationem, tum etiam, quia fiet
 ob voluptatem post completum actum gene-
 rationis, ergo esset mortaliter illicita. *Antecedens*
probat, quia si necdum censetur generatio com-
 pleta, ergo soluta, quæ post copulam cum ado-
 lescente se ita provocaret & seminaret, non pec-
 caret peccato distincto à copula, quod dicere
 non audent contrariæ sententiæ authores.

§. 9. Peccat mortaliter uxor, si post copulam 336.
 habeat talem motum vel situm corporis, ex quo
 sit oriri, ut semen è matrice effluat, *Sanch. l. 9.*
d. 10. n. 3. An autem unquam liceat procurare
 expulsionem foetus saltem inanimati, dictum est
l. 3. p. 1. à n. 823. Et rectè docent *Laym. & Gob. t.*
10. n. 618. nunquam esse licitum sumere phar-
 macum ad impediendam conceptionem proles,
 etiam si tantùm ideo sumeretur, ut uxor posset
 marito reddere debitum.

§. 10. *Nav. Silv. Lop. Cordub. Sa, Rodriq. Vega* 337.
 & alii, ad quos inclinat *Pont.* putant mortaliter
 peccare conjugem, si quando non est occasio vel
 voluntas habendæ copulæ cum sua conjugè,
 morosè delectetur de hac copula habita vel ha-
 benda, 1. quia venerea delectatio non est illi li-
 cita, nisi in ordine ad copulam, quam tum ha-
 bere non vult, vel non potest. 2. Quia tendit ad
 effusionem seminis extra vas. 3. Quia ob similes
 causas etiam illicitum est conjugi seipsum dele-
 ctare in tactibus proprii corporis, uti n. 339. di-
 cetur. E contra non esse mortale probabiliùs te-
 nent *S. Th. S. Anton. Gers. Caj. Med. Suar.* De pecc.
d. 5. l. 7. n. 9. Vasq. Laym. Sanch. & alii plurimi
 cum

E. J.
201

H. mor.
E. J. Audi
a Crox

San. VIII

C. J.

cum *Dian.* p. 3. f. 4. R. 224. quia actus & delectatio sunt ejusdem rationis, ergo cum actus sit illicitus, & de objecto secundum se tali conjugio licito, quamvis tum non sit illi possibile, non ideo delectatio erit graviter illicita, maxime cum non adsit periculum effundendi feminis, uti supponitur. Nec simile est de tactibus proprii corporis, uti intelligitur ex dicendis n. 339. Et quamvis *Dian.* p. 2. tr. 17. R. 36. dicat ejusmodi delectationem morosam esse conjugio licitam, tamen multi cum *Avers.* q. 21. f. 8. dicunt esse veniale, vel ob inordinationem aliam, vel saltem ob defectum justis finis.

338. §. II. Conjux, qui ante vel in Matrimonio castitatem vovit, peccat, si incipiat tactus secum vel cum conjugate; item, si delectetur de copula licite habita vel habenda, quia hæc sunt vel initium copulæ, vel saltem contra votum, *Castrop. Avers.* §. Sexto. Docent tamen *Castrop. Dian.* p. 3. tr. 4. R. 224. & alii apud *Mendo* n. 150. delectationem de copula cum sua per accidens tantum illicita, v. g. ob periculum abortus, vel ob affinitatem, quæ supervenit, licere conjugio, quia talis delectatio videtur de se pertinere ad hoc conjugium: sed videtur loquendum secundum jam dicenda.

339. §. 12. *Sanch. Busenb.* & alii apud *Mendo* n. 150. negant esse mortale, si conjux nolens coire, se ipsum tangat propter voluptatem, absque periculo pollutionis. E contra *S. Anton. Silv. Nav. Vasq. Salas, Sancius, Armill. Dian.* p. 3. tr. 4. R. 215. *Avers.* q. 21. f. 8. §. Tertio, dicunt esse mortale, quia conjux non habet jus sic utendi corpore in ordine ad voluptatem secum excluso altero conjugio explendam, sed tantum habet jus in ordine ad

copulam, vel saltem communicando cum con-
 iuge, ergo hic actus non excusatur per conju-
 gium, ergo manet de se mortaliter malus, sicuti
 esset extra conjugium, & sicuti corporis, ita
 librorum membrorum & spirituum usus non vi-
 detur esse licitus conjugii in præiudicium Matri-
 monii & alterius conjugis, ad quem eiusmodi
 tactus non referuntur, sed potius ex natura sua
 proximè & vehementer tendunt ad effusionem
 feminis extra vas.

§. 13. Ex dictis inferunt multi, hoc solum 340.
 videri esse licitum conjugibus, quod referri po-
 test ad actum conjugalem, si enim eò referri non
 possit, putant ab omni peccato per conjugium
 non excusari, quamvis à mortali sæpe videatur
 excusari posse: Hoc autem solum dicunt referri
 posse ad actum conjugii, quod ad illum de pro-
 ximo habendum aliquo modo conducit, uti
 conducunt ostensio amoris mutui, dispositio
 naturæ ad actum conjugalem. Et ideo Tam. De
 pecc. d. 4. q. 8. n. 140. Herinc De pecc. d. 7. n. 36.
 alique dicunt tales tactus vel delectationes ex-
 tra occasionem copulæ esse saltem venialia de-
 lectu iusti finis, qui si absit, fatetur etiam Sanch.
 l. 3. d. 44. n. 21. esse venialia.

§. 14. Huc pertinet, quòd Taberna p. 2. tr. 1. 341.
 c. 5. §. 1. q. 5. resol. 1. docuit: nempe, si actus
 conjugalis sit illicitus conjugibus ob aliquam
 circumstantiam extrinsecam, v. g. ab morbum,
 periculum abortis, quamvis alii actus venerei
 tum exerciti sint veniales, dum illis deest debi-
 tus finis, tamen non ideo præcisè esse illis mor-
 taliter illicitos. Et idem dicendum putavit in
 casu impotentiae supervenientis Matrimonio.
 Hanc propositionem damnavit quidem Epi-
 scopus

Ex lib.
2.01

H. mor.
E. laudi
a Crox
om. VIII

ca

scopus Atrebatensis 5. Maji 1703. attamen etiam
etiam docent *Cajet. Sorus, Lopez, Tolet. Medin. Ochag.*
Rodrig. Zanard. Angel. Ledesin. Angles, Fagund. Vellin.
Marchant. Graff. Rosell. Bonac. Sylvius, Wiggers, Ma-
nigart, Mastr. Alvar. Vivald. Sanch. Hurt. Cón. Aver-
Bass. Fill. Dicast. Spor. Loth, Kellis. Herincx, Salma-
Dian. quos omnes & alios plures adductis locis
refert *Vindex Tabernæ* in *Collestaneis* pag. 47., di-
cuntque multi ex his auctoribus, si actus tales
sint in conjugibus semper peccata mortalia,
Matrimonium fore proximam ac perpetuam
occasionem damnationis æternæ, ideoque con-
jugibus illicitam fore omnem societatem con-
jugalem, utpote afferentem periculum proxi-
mum ejusmodi actuum, consequenter illos nun-
quam absolvi posse, cum occasiones illas proxi-
mas non sint parati deserere: atque ex dictis col-
ligitur omnino probabile esse actus tales in con-
jugibus de se non esse mortaliter malos.

Obj. Status Matrimonii illos tantum actus
cohonestat, qui hic & nunc censeri possunt usus
conjugii, sed talis tactus vel delectatio non po-
test censeri usus conjugii, cum ad eum, utpote
hic & nunc impossibilem ordinari non possit,
ergo. R. n. maj. alioqui nec licerent illis ulla
oscula vel aspectus, nisi actu cogitarent cotra,
ergo omnino probabile est statum Matrimonii
etiam cohonestare tales actus, quamvis non
sint primarius usus Matrimonii, cum sint saltem
secundarius. Et etiam probabiliter dicit *Aver-*
q. 21. f. 8. ejusmodi tactus de se reipsa ordinari
ad copulam, non quasi non liceant, nisi inter
eos, qui volunt & possunt habere copulam, sed
quia non licent, nisi inter eos, quibus est licita
copula, etiamsi habere nolint, aut hic & nunc
habere non possint.

§. 15. Si ob delictum vel impedimentum 342.
conjugi in pœnana prohibitum sit petere debi-
tum, putant *Sanch. & Dian.* licitè petere tactus,
quia pœna talis non debet extendi. Sed contra-
dicit *Avers.* l. 5. putans in ejusmodi dispositio-
nibus cum copula simul intelligi tactus de se ad
copulam ordinatos.

§. 16. Si ad tactus inter conjuges prævidea- 343.
tur securura pollutio, Doctores omnes, teste
Sanch. l. 9. d. 45. num. 33. dicunt esse mortale ;
tunc idem est de osculis ejusmodi pollutio-
nes causantibus. Putant quidem *Sanch. Fill. Za-*
rad. apud *Dian.* p. 3. n. 4. R. 217. conjuges per
tactus & oscula non peccare mortaliter in
his casibus; imprimis, si pollutio accidat pa-
tenti tactum vel osculum, deinde etiam peten-
ti, si intendat copulam, & interim prius erum-
patur pollutio, denique etiam, quando fit ad ex-
citandum aut conservandum amorem; ratio-
nem dant, quia sic dant operam rei licitæ, & pol-
lutio sequitur præter intentionem. Sed senten-
tiam illam merito rejicit *Avers.* §. Verum. cum
cum illæ actiones sint in materia venerea, & per
se vehementer tendant ad effusionem seminis,
si quis eas velit prævidens secururam pollutio-
nem, censetur etiam velle ipsam pollutionem.

§. 17. Si conjuges per aspectus exponant se 344.
periculo distillationis, *Medin. Curiel, Zumel, Ver-*
gilio, Villal. Sanch. l. 9. d. 45. n. 41. *Dian.* p. 3. tr.
R. 226. dicunt non esse mortale, quia humor
ille non est semen, & delectatio illa honestatur
per conjugium, potestque ordinari ad copulam.
Si oppositum est probabilius, nam censetur
periculi distillatio, quam intendere est mortale,
semine effundatur semen inchoatum, & reipsa ta-
lis

F. I.
2. 0. 1
H. mor.
Blaudi
a Croix
om. VIII
ca

lis distillatio fit inchoata pollutio, uti fatetur
Sanch. n. 31.

345. §. 18. Si conjugati perficient verenda circa
vas præposterum absque periculo pollutionis,
docent AA. §. apud Mendo, n. 127. non esse mor-
tale, qui consequenter dicunt, uti refert Mendo
n. 141. si vir inciperet aut tentaret copulam
in vase præpostero absque periculo pollutionis,
absque animo consummandi eam sodomitice,
non esse mortale, quia sunt meri tactus, qui in-
ter conjuges non sunt mortalia; item, si ab-
sque periculo pollutionis, putant multi apud eun-
dem Mendo n. 135. non esse mortale, si con-
jugalium membrum virile immittat in os uxoris, quia
hic est merus tactus, quem à culpa mortali
videtur excusare status: sed primum esse morta-
le etiam in conjugibus docent Sanch. l. 9. d. 17.
§. Fagund. Castrop. Mendo n. 128. & alii, quia gra-
viter repugnat honestati naturali, & per se non
tendit, nisi ad copulam illicitam. Secundum
autem dicit Mendo n. 137. etiam esse mortale,
quia illa immissio in os est actio inchoativa co-
pulae, hanc autem inchoare in vase indebito
est mortale. Et in praxi semper resolvendum
pro his sententiis rigidioribus, ne usus Ma-
trimonii declinet tandem in abusus plus quam
bestiales.

346. §. 19. Docent Fill. Diam. p. 3. tr. 4. R. 25.
Mendo n. 134. & alii, oscula verendorum in con-
jugibus excusari à mortali: sed Palud. Silv. Rodri-
merito contradicunt, eò quòd hoc videatur non
tam graviter repugnare honestati naturali, uti
alia, de quibus dixi l. 6. p. 2. n. 1038.

347. §. 20. Si conjux consentiente conjuge
rumpat cceptam copulam, dummodo ab-
sque

utroque periculum pollutionis, Sanch. l. 9. d. 19. n. 3. Laym. & Dian. R. 227. dicunt non esse mortale, esse tamen veniale, si fiat sine causa, & adde Sanch. frequenter esse mortale ob periculum dispergendi ab alterutro seminis.

§. 21. Gravius est, si conjugata cognoscat duos solutos, quàm si conjugatus duas solutas, quia ordinariè impeditur generatio ex confusione duplicis seminis. 2. Quia vergit in præjudicium prolis, cum sit incertum, cui sit assignanda. 3. Quia majora sequuntur incommoda, v. g. ratione alimentationis vel hæreditatis, quæ si præberetur simul spurio, fit injuria legitima, de Fill. Bonac. q. 4. pu. 15. n. 4.

§. 22. Ad evitanda multa peccata juvabit, si confideret illa, quæ notat Petr. Greg. Tholosanus in Syntaxi artis mirabilis l. 23. c. 3. nempe 1. meminert uxorem suam sibi sociam à Deo datam, ut non vilius, ut ancillam habeat, non magnificentius ut dominam, siquidem ex latebris, non capite facta. 2. Servet uterque tori fidem. 3. Sit uxori & liberis vivendi exemplum. 4. Nunquam metum incutiat uxori sine verecundia & aliqua reverentia, peccata modica dispensando, nam pati sine verecundia ad meretricem pertinet, & metus cum odio tyrannum potius in domo, quàm maritum facit. 5. Ea præsens vir faciat & dicat, quæ eodem absente uxorem moneant multò sibi commodiorem vitam præsentem absente. 6. Tria semper abscondat ab uxore maritus, thesaurum vel ejus nomen, Veneris postremæ impotentiam, consilia necnon non domesticarum. Bene dixit Inn. III. papa de contemptu mundi l. 1. c. 6. tria sunt, quæ non sinunt hominem in domo permanere, Tem. VIII. p. fumus

F. J. 201
H. mor.
Claudi
a Croix
om. VIII
C. A.

fumus & stillicidium & mala uxor. *Erwinus* eas ferè scēminas ait incolumi pudicitia esse, quæ statâ, id est, mediâ quâdam formâ essent, *Aulus Gellius* in noct. Atticis. l. 5. c. 11.

Quandonam peccet uxor, si in necessitate non subveniat conjugî, colligitur ex dictis l. 3. p. 1. n. 719. & 731. An vir peccet percutiendo uxorem, dixi ibid. n. 734. Quandonam peccet conjugux usurpando vel malè utendo bonis alterius conjugis, aut etiam communibus, quæ vel ad Matrimonium contulerunt, vel in eo acquisiverunt, dixi ibid. à num. 1017. Plura circa usum licitum aut illicitum Matrimonii addentur à n. 352. 391. ubi plura addentur de redditione & petitione debiti.

350. Q. 54. Quid addendum sit circa peccata viduarum. R. §. 1. Viduis illicita est delectatio venerea, etiam sensibilis de copula præterita, ad eum modum, quo n. 151. dixi, sponsis illicitam esse delectationem in copula futura. Et ratio est eadem, quia actualis copula est illis nunc illicita, ergo etiam delectatio venerea vel sensibilis in illa intentionaliter præsentem, cum hæc delectatio sit non tantum de objecto illis nunc illicito, sed etiam per commotiones venereas naturaliter concomitantes sit quædam inchoatio copulæ actualis, quæ viduis illicita est, *Nav. Suar. De peccatis* d. 5. f. 7. n. 12. *Vasq. Sanchez* l. 9. d. 47. n. 1. *Spor.* n. 42.

§. 2. Si in viduis sit tantum rationalis appetitio copulæ habitæ, vel rationalis contentia, sive gaudium de aliquo honesto effectu ex illa secuto, v. g. de tali prole genita, nullum est peccatum, non enim tenentur reprobare detestari tales causas licitè positas, aut effectus bonos.

bonos ex iis secutos : neque hi actus manentes in superiore parte animæ, per se loquendo, solent commovere spiritus venereos, aut ad copulam tendere. Dixi, si &c. nam licet talis delectatio rationalis, quæ consistit in tali volitione approbativa absolute possit esse sine delectatione sensitiva, tamen homini ad delectationes venereas prono etiam tales cogitationes vel delectationes rationales plerumque periculose erunt, uti notant Auctores cum Gob. tr. 10. num. 675.

ARTICULUS II.

351.

An actus conjugalis sit preceptus & debitus.

Resp. I. Etsi conjuges nullâ lege obligentur ad usum Matrimonii, tenentur tamen per se ex justitia sibi reddere debitum, si alter ab altero expressè vel tacitè, verecundiâ scilicet obstante, petat. Ratio prioris est, quia non tenentur utri suo jure. Ratio posterioris sequitur ex natura contractûs mutui, S. Tho. in 4. d. 32. q. 1. a. 2. &c. communiter ex 1. Cor. 7. Unde resolves.

I. Neuter tenetur, per se loquendo, ad petendum debitum, etsi per accidens aliquando tenetur, vel ex charitate, v. g. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugibus, Perez d. 50. f. 2. num. 4. & 5. vel ex justitia legali, quod quod salus publica periclitetur, nisi proles nascatur.

II. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec potest alter ab altero invito diutiùs abesse, sine necessitate: quia hæc obligatio sequitur ex obligatione reddendi debitum; Sanch. l. 9. d. 4. Kom. d. 34. d. 2. n. 19. Perez n. 3.

P 2

III.

F. I. 2. 0. 1. mor. claudi a Crox. om. VIII. ca.

III. Peccat mortaliter, qui conjugii serio &
 instanter petenti debitum negat, quia est res
 gravis, & debetur ex iustitia: intellige, nisi pe-
 tens precibus, aut alia ratione honesta averti
 possit, & petitio non sit immoderata, (nam si
 sæpè petenti semel vel bis negetur, citra pericu-
 lum incontinentiæ, videtur esse tantum venie-
 le, ob levitatem materiæ; & aliquando, si im-
 modice immoderatè & iusto sæpius petat, nullum,
 secundum Perez f. 4.) nec sit alia iusta causa ne-
 gandi, Bon. q. 4. p. 1. ex Sanch. Fill. &c. iustam au-
 tem (secluso periculo incontinentiæ utrius-
 que) esse censet Perez n. 6. si plures nascantur
 filii, quàm possint alere.

IV. Peccat graviter vir vel mulier, si se im-
 potentem reddat, etiam mediis aliis licitis, v. g.
 jeuniis, &c. invitâ comparte; imò si aliter non
 possit reddere debitum, licitè non observat je-
 junia Ecclesiæ, sicut & uxor, si notabiliter vis fac-
 deformior, Bon. l. c. Sanch. d. 3. n. 11. Regin. Kon.
 Fill. n. 306. &c. Perez f. 2.

V. Conjux tenetur reddere debitum, quan-
 vis illicitè petenti, si redditio hinc & nunc non
 sit illicita, v. g. petenti voluptatis causâ, vel ligat-
 o castitatis voto, vel die festo, &c. Vid. Sanch. d.
 6. Pont. l. 9. cap. 3. Kon. dub. 6. Perez f. 5. quia ma-
 litia alterius non dat illi jus negandi, quod
 suum est. Non tamen tenetur reddere petenti
 sine gravi causa, modo innaturali, vel loco pu-
 blico, vel sacro, &c.

VI. Non tenetur reddere, 1. si alter alteri
 debitum remisit, v. g. si consensu mutuo ve-
 verint castitatem, vel auctoritate publicâ ab-
 brârint divortium. 2. Si petens sit amens; quia
 talis non est capax usûs dominii, nec petitur
 ratio

ratione & humano modo. Quod etiam valer^o
in ebrio. Simpliciter tamen uti petere, ita &^o
reddere licet tam ebrio, quàm amenti, nisi es-^o
set periculum foetus enecandi, *Navar. cap. 16.*^o
Syl. Ley. l. 5. t. 10. p. 3. c. 1. n. 9. Si alter mœcha-^o
tus sit; quia frangenti fidem, fides frangitur ei-^o
dem: nisi tamen ipse quoque sit adulter vel^o
causa adulterii.

VII. Et si is, qui Matrimonio contracto sciens^o
prudens voluntariè cognovit consanguineam^o
uxoris in primo vel secundo gradu, non possit^o
petere debitum, tenetur tamen reddere. Idem^o
est de eo, qui inscià comparte vovit castita-^o
tem, post Matrimonium consummatum. Si^o
tamen antè vovisset, videtur obligari ad in-^o
gressum Religionis, saltem primo bimestri. (ni-^o
si tamen Matrimonium consummaverit) imò^o
etiam post, si uxor consentiat, de quo plura *vid.*^o
Laym. n. 10.

Resp. II. Conjux non tenetur reddere debi-^o
tum, si inde grave damnum vel periculum sibi^o
vel proli meritò timeat, *Perez f. 4. Unde non te-*^o
ner sequentibus casibus.

I. Si illud petat maritus morbo contagioso^o
laborans, v. g. gallico, peste, leprâ, &c. (nisi ta-^o
men hæc ante Matrimonium fuerit cognita &^o
non sit nimis gravis) *Bonac. q. 4. p. 1. n. 8. Perez,*^o
Sanch. d. 14. Laym. c. 1.

II. Si petat ab uxore laborante feбри vel alio^o
morbo, cui copula noceret, *Bon. n. 4. ex Sanch.*^o
6. Item *Perez l. c.* aut ut quidam volunt,^o
tempore menstrui, *Bonac. p. 3. n. 11. & p. 6. n. 10.*^o
contra *Sanch. Hurt. Perez d. 49. f. 3.* aut dum^o
uxor est gravida, & ex redditione periculum^o
mortis (vel etiam abortus) probabile timetur^o

»proli jam conceptæ. Imò tunc nec petere, nec
 »reddere licitum est, ut per se patet, ait *Laym. n.*
 »7. & esse mortale, dicit *Perez f. 3.* (addens ex
 »*Sanch. Kon. & Hurtad.* cessante periculo prolis,
 »usum Matrimonii licitum esse) aut si non pos-
 »sit uxor edere foetum, nisi mortuum, *Bon. p. 1.*
 »& 2. nu. 14. (*Laym.* tamen cap. 7. nu. 7. dicit eo-
 »casu licere reddere, imò & petere: quod *Bon. l.*
 »c. concedit, si fiat ob periculum incontinentiæ,
 »aut non possit edere, nisi cum præfenti pericu-
 »lo vitæ, *Bonac. num. 7. Laym. n. 6.* Quod tamen
 »ad vitandam incontinentiam, aut alia gravi-
 »causa, eam posse permittere & debitum redde-
 »re, insinuat *Laym. l. c. ex Sanch. l. 7. d. 102. n. 11.*
 »Denique propter grave periculum morbi (non
 »tamen propter ordinarios dolores partus) po-
 »test conjux negare debitum, etiamsi in altero
 »esset periculum incontinentiæ, *Sanch. Prep. Pa-
 »laus, Dian. p. 6. t. 7. R. 64. & p. 9. t. 7. R. 4.*
 » III. Si alter debitum exigat innaturali mo-
 »do; nisi tamen ex negatione timeantur gravio-
 »ra mala, v. g. rixæ, odium, incontinentia.
 » *Queres.* An aliquando liceat impedire pro-
 »lis generationem.
 » *Resp.* Possunt quidem conjuges ex gravi cau-
 »sa aliquid facere, ex quo per accidens sequatur
 »effusio seminis, peccant tamen, si in usu Matri-
 »monii, vel post usum, faciant aliquid, quo
 »impediatur conceptio, aut semen conceptum
 »rejiatur. Ratio prioris est, quia non impedi-
 »tur generatio, ne quidem indirectè, sed tan-
 »tùm permittitur, ut non fiat, quod licet ex cau-
 »sa rationabili. Ratio posterioris, quia agitur
 »contra fidem & finem principalem Matrimo-
 »nii: Unde tales non excusat paupertas in-
 »minu-

minens
 I. Lic
 si ex nat
 dummo
 si ex con
 bi vel m
 niat. V
 II. P
 Matrim
 exciteu
 cet ex Sa

Q. Uæ
 cor
 ur auth
 nob, & co
 §. 1.
 cat, Sanch
 peccato
 hæc cau
 verum v
 si petat o
 reddere
 petere.
 §. 2.
 parte pe
 sitatis,
 rum pos
 Henric. S
 relatus l
 quia ficu
 depositu
 tis non t

minens aut periculum ex partu. Unde resolves, "

I. Licite interruptitur actus conjugalis, et-
si ex naturæ concitatione secutura sit pollutio, "
si dummodo sit justa causa interruptendi, v. g. "
si ex continuatione immineat periculum mor- "
bi vel mortis ab hoste, vel aliquis alius interve- "
niat. Vid. Perez d. 49. f. 9. "

II. Peccat probabiliter fœmina, quæ in usu "
Matrimonii animum aliò distrahit, ne natura "
excitetur; venialiter tamen, ut Perez n. 7. do- "
cet ex Sanch. "

ADDENDA.

Quest. 55. Quando debet licite reddatur 352.
conjugi illicite petenti. R. Hic variè loquun-
tur authores, uti refert Avers. q. 21. f. 7. §. Septi-
mo, & constabit ex jam dicendis.

§. 1. Quando petens tantum venialiter pec-
cat, Sanch. l. 9. d. 6. n. 6. absolutè dicit, alterum sine
peccato reddere, si aliàs esset offensurus, quia
hæc causa censetur excusare cooperantem: quod
verum videtur, si posset aliter licite petere, uti
si petat ob voluptatem, ad cavendam offensam
reddere potest, quia posset ex alio fine honesto
petere.

§. 2. Quando petere est mortale tenens se ex 253.
parte petentis, uti si petens habeat votum ca-
stitatis, vel aliud novum impedimentum, alte-
rum posse & teneri reddere docent Adr. S. Anton.
Henr. Sanch. l. 5. d. 11. n. 2. Castrop. Perez, Busenb.
relatus l. 2. n. 250. Viva ad prop. 9. Inn. XI. n. 14.
quia sicuti si quis contra votum suum repetat
depositum, teneor reddere, quia malitia peten-
tis non tollit jus, quod habet ad rem aliunde
suam,

F. I.
201
H. mor.
E. I. audii
a Crox
om. VII
ca

suam, ita etiam hinc, cum actus ille secundum se sit licitus, & tantum illicitus ex circumstantia petentis, ergo videtur retinere jus suum, secundum Regulam de cooperatione l. 2. à num. 250. explicatam, quod ille non peccet, qui ex justa causa cooperatur actui, quem alter ex sua tantum culpa facit male. E contra nec tenetur, nec posse in tali circumstantia reddere docent *Rich. Silv. Comit. Pontius l. 10. c. 3. Krimier à num. 819.* & alii, quia petens hinc & nunc non potest talem actum licite facere, & per votum vel novum impedimentum amisit usum sui juris, cum non possit habere jus ad peccandum, ergo non est licitum illi cooperari, Regula enim de cooperatione l. 2. à n. 255. & l. 6. p. 1. à n. 209. explicata tantum dicit licite fieri cooperationem, quando alter hinc & nunc posset modo licito ponere talem actum, cui cooperor. Et hæc secunda sententia videtur probabilior; suadet autem rectè *Aversa q. 10. f. 4.* ut ille, qui prævidet peccandum, petat ipsemet, & tum poterit uterque licite talem actum habere.

354. §. 3. Si petens per suam culpam amisit potestatem petendi, quia v. g. per incestum contraxit affinitatem cum conjuge, conjux non tenetur reddere, *Sanch. n. 8.* Imò *S. Th.* aliique gravissimi AA. quos refert *Sanch. n. 11.* docent peccare innocentem, si reddat, quia cum justè negare possit, secundum dicenda n. 375. si non negat, videtur non tantum consentire in peccatum ipsius, sed etiam cum impedimento per novam affinitatem contracto, sine ulla necessitate coire, quod videtur illicitum. Oppositum tenent *Sanch. n. 12.* & *Dian. p. 9. t. 8. R. 32.* quia quamvis negare posset, tamen si reddat, per hoc non videtur

forma

formaliter cooperari peccato, vel illicitæ peti-
tioni alterius, sed tantum actui de se licito, ad
quem jus habet, & cujus usu privari non debet
ob crimen alterius, & ideo Cap. *Transmissæ*, &
Cap. *Tue De eo*, qui cognov. consanguin. dicitur,
quod affinitas post Matrimonium contracta
ei conjugii officere non debeat, qui iniquitatis
particeps non fuit, officeret autem, si peccaret
reddendo, & si semper teneretur primus petere.
Utraque sententia est probabilis, sed prima
videtur probabilior. *Avers.* tamen q. 17. f. 3.
tenet cum secunda, si, postquam innocens mo-
nuit nocentem, ut abstineat, non possit sine gra-
vi suo incommodo id illi persuadere: tumque
secundum rectè suadet, ut ipsemet innocens petat
debitum, quia nocens tum poterit sine peccato
reddere.

§. 4. Quando petere est mortale ob circum- 355.
stantiam tenentem se ex parte ipsius actus copu-
læ, uti si petatur in loco sacro, vel cum periculo
pollutionis, abortus &c. tum etiam reddere est
mortale, quia tum fit formalis cooperatio ad
actum de se malum, *Sanch. n. 16. Spor. supra.*

§. 5. Si conjux ob majorem voluptatem, quæ 356.
secundum dicta n. 295, fit venialiter mala, pe-
tendum sit vel modo non consueto, *Armill. Pala. Henric. & alii apud Sanch. n. 1.* dicunt, alte-
rum conjugem non teneri reddere, tum quia
non petitur modo debito & naturali, tum etiam,
quia non habet jus ad peccandum, secundum
dicta n. 353. Contradicunt tamen *Pontius, Es-*
ch. Sanch. l. 9. d. 16. n. 8. quia cum secundum
dicta n. 352. licitè possit reddere, videtur tene-
ri, si bonis verbis non possit adducere ad absti-
nendum, vel ad aliter coeundum, nec censebi-
tur

Handwritten text on the book's spine, including 'E. J.', '20', 'mor.', 'Claudio', 'a Crox', 'om. VIII', and 'C. J.'.

tur formaliter cooperari ejus peccato, quia posset hic & nunc aliter licite petere. Et secundum Regulam jam datam putarunt aliqui, si vir nolit seminare nisi extra vos, uxorem non teneri quidem, attamen posse admittere talem imperfectam ejus copulam: quia habet jus ad copulam; quod autem vir non faciat, uti deberet, posset, est ejus solius culpa, ad quam non censetur uxor, nisi materialiter cooperari, eo modo, quo petens Sacramentum ab illo, qui ex sua culpa ministrabit indignè, non censetur ejus peccato formaliter cooperari, secundum dicta l. 6. p. 1. à n. 211. Opponunt quidem priores Authores, non esse annuendum, sed resistendum desiderio peccantis, Cap. Negligere, 2. q. 7. Cap. Anima, 2. q. 5. nam petenti etiam rem suam in grave damnum corporale proprium vel alienum, non est annuendum, ergo multò minùs in spirituale damnum, ergo etiam si posset aliter petere, si aliter non perat, negandum est illi. Sed Authores illi respondent ex textibus illis Juris tantum probari, quod si posset commodè adhiberi correctio fraterna, & impediri peccatum petentis ad hoc esset obligatio, secundum dicta l. 1. à n. 208. & notat Sanch. n. 5. De cætero, ubi impediri non potest sine incommodo, offensa, rixâ, periculo incontinentiæ in petente, permitti potest peccatum, & cooperatio erit materialis tantum, aut fieri debet, quod suadet Avers. Ad rationem in contrarium, disparitatem dat. Sanch. n. 17. quod nemo habeat dominium corporale proprii vel alieni: è contrà Deus homini relinquit dominium morale circa bona animæ quam reliquit in manu consilii ejus.

qui ante vel in Matrimonio vovit castitatem, virginitatem, continentiam, Religionem, sacros Ordines. &c. §. 1. Gloss. Engel. & alii, quos referunt Sanch. l. 9. d. 33. & Merdo diff. 5. n. 167. dicunt eum, qui vovit castitatem, peccare mortaliter in sola prima petitione debiti, quod probabile esse dicunt alii 6. Authores cum Saa. Imò aliqui cum Tann. & Gob. tr. 10. n. 628. putant eum, qui ante Matrimonium vovit castitatem, nequidem in prima petitione peccare mortaliter, saltem si petat post primum bimestre, quia votum videtur suspendi per Matrimonium ininitum, talis enim tenetur consummare Matrimonium & reddere debitum, redditio autem debiti æquè adversatur castitati, ac petitió. *Confirmant*, quia, qui vovit Religionem, si Matrimonium iniêrit, potest illud consummare, & post consummationem reddere ac petere debitum, nec tenetur stante Matrimonio tantùm rato transire ad Religionem, ergo & qui vovit castitatem. Sed absolute dicendum est, quamvis ille, qui castitatem vovit stante Matrimonio rato, non teneatur ingredi Religionem secundùm dicenda n. 360. at tamen nunquam licet petere debitum, ita S. Th. & 70. gravissimi Authores cum Sanch. n. 5. & Merdo n. 173. Ratio est, quia votum castitatis includit obligationem præcepti negativi, cum vivens se obstringat ad abstinendum ab omni actu venereo, ergo votum Castitatis etiam in Matrimonio factum obligat semper pro semper proad ea, quæ cum Matrimonio sunt compatiblea, compatibile autem est, non petere debitum, licet non reddere, non sit compatibile. *Resert*, quòd hoc viro videatur difficile, nemque onerosum uxori, quæ verecundabitur petere.

F. J.
201
A. mor.
Laudii
a Crox
om. VIII
C. A.

petere, *nam* imprimis, si viro sit difficile, *si* impūter, & petat dispensationem. Deinde poterit vir reddere, non tantum quando uxor petet expressè, sed quando ex signis, quæ inter conjuges sunt nota, advertet eam optare, uti paulò post dicitur.

358. §. 2. Qui vovit virginitatem, per hanc intelligens continentiam à primo actu, quo virginitas amittatur, hac necdum amissâ peccat mortaliter ineundo Matrimonium, nec potest primâ vice petere debitum: attamen, secundum dicta, potest reddere, & sic semel reddito debito, aut aliter etiam prius amissâ virginitate, potest contrahere Matrimonium, reddere & petere debitum, quia cessat omnis obligatio illius voti non amplius implebilis: quando nam autem amittatur virginitas, dixi l. 3. p. 1. n. 917. E contra si per virginitatem intellexisset continentiam ab omni actu venereo, reipsâ vovisset castitatem, uti rectè *Sanch.* n. 7. & intelligitur ex dictis l. 3. p. 1. n. 561. deberetque de illo dici, quod de vovente castitatem. Et notant *Sanch.* & *Averf.* c. 10. f. 4. in dubio præsumendum esse, quòd per virginitatem intellexerit castitatem.

359. §. 3. Qui ante Matrimonium vovit cœlibatum vel sacros Ordines, peccat mortaliter, in primis ineundo Matrimonium ex intentione consummandi: deinde etiam consummato, quia per primum vult se constituere, per secundum se constituit in eo statu, ut votum explet nequeat, attamen consummato semel Matrimonio potest reddere & petere debitum, quod imprimis cœlibatus non est ipsi amplius potestabile, & votum illud non ineundi Matrimonium non erat votum absolutum abstinendi ab actu

conjugali, sed tantum, quasi conditionatum, supposita abstinencia ab ipso Matrimonio, *S. An- ton. & alii cum Sanch. n. 22. Krim. n. 1969. contra Navarr. Cajet. & alios.* Deinde voyendo Ordines sacros non vovit castitatem, sed tantum statum, in quo voyenda esset castitas, sicuti non ideo tenetur ad Horas canonicas, sed tantum ad statum, in quo teneretur ad Horas, si illum suscepisset, *Sanch. Laym. Krim. n. 2128.* Et idem est, si in Matrimonio rato voveret sacros Ordines, & postea consummaret Matrimonium: uterque tamen, soluto per mortem conjugis Matrimonio, vel etiam inducto justo divortio, tenetur adimplere suum votum, quantum adhuc fieri potest, *Sanch. supra à n. 14. & d. 34. à n. 6.*

§. 4. Qui ante vel post Matrimonium ratum vovit Religionem, peccat mortaliter in- 360. cendo illud animo consummandi, vel consummando, posset enim & teneretur ante illud consummatum Religionem ingredi, & votum suum observare: si tamen semel consummavit, postea potest & petere & reddere debitum, secundum dicta n. 357. Qui autem ante vel post Matrimonium ratum vovit sacros Ordines, non potest resilire à Matrimonio rato, imò secundum dicta n. 206. nequidem à sponsalibus, ut sacros Ordines suscipiat: Si quis verò ante vel etiam post Matrimonium ratum voverit castitatem, virginitatem, sacros Ordines, & alter conjugum non consentiat, nec abstinere velit ab actu conjugali, docent *Alensis, Scor. Cajet. Nav.* atque multi apud *Sanch. l. 9. d. 34. n. 2.* illum teneri ingredi Religionem, quia hoc ipsi licitum est, & ita potest illis votis suis satisfacere, ergo ad hoc videretur teneri, E contra non ideo teneri

F. I.
201
H. mor.
I. laudi
a Croix
om. VIII
ca

teneri ingredi Religionem, sed posse reddendo debitum consummare Matrimonium saltem post primum bimestre, docent *Sor. Henriq. Ang.* alique cum *Sanch.* à n. 3. quia ita videtur stare in Extrav. *Joan. XXII. Antiquæ*, De voto, ubi innuatur, talem renuere posse ingredi Religionem. Ratio autem est, quia sicuti ille, qui vovit aliquid donare, aut etiam solvere alteri, id non possit obtinere, nisi vendendo se in servitutem alicui, ad hoc non tenetur, ita in nostro casu. Et ratio utriusque à priori est, quia cum tale medium servitutis vel Religionis sit aliquid in se difficillimum, & excedens id, quod voverat, vovendo, non censetur voluisse se obligare ad tale medium excessivè difficilius & altioris ordinis.

361. §. 5. Eum, qui ante vel post Matrimonium ratum vovit castitatem, teneri saltem primo bimestri negare debitum, docent *Sanch. l. 9. d. 4. n. 14. Avers. q. 10. f. 4. §. Demum, Gob. tr. 10. nu. 629.* & alii, cum enim sine peccato possit negare, & sic eousque stare voto per medium non difficile sed ordinarium, non apparet, cur non debeat: Probabile tamen esse, quod debitum reddere possit, tenent aliqui apud *Dian. p. 11. tit. 5. R. 40.* eò quod status Matrimonii videatur quoad redditionem suspendere votum. An autem etiam ille illo bimestri negare possit debitum, qui omnino nihil cogitat de Religionem eunda, dicitur n. 420. ubi à n. 419. plura adduntur de isto bimestri.

362. §. 6. Peccat, qui Matrimonium contrahit cum illo, quem scit habere unum ex prædictis votis, quia cooperatur huic sacrilego ejus contractui, potest tamen postea ab hoc exigere de-

debitum, *Silv. Sanch. l. 9. d. 33. num. 2.* An autem peccet conjux si conjugi suo voto castitatis obtristato & illicitè petenti reddat debitum, dixi num. 353.

§. 7. Si quis post Matrimonium consummatum absque licentia conjugis voveat Religionem, aut sacros Ordines, intendens tunc implere, patet votum esse irritum, cum sit de re illicita: si intenderit implere post mortem uxoris, vel obtento legitimè divortio, valet, & præsumendum est sic esse factum, si absolutè & simpliciter vovit, non præfiniendo tempus, standum enim est pro valore actûs, & delicta non præsumuntur, ita quoad omnia *Sanch. l. 9. d. 35. à n. 11.*

§. 8. Votum non petendi debitum, quod si licentia conjugis, sive à viro, sive ab uxore contrahitur post consummatum Matrimonium, est validum, quia neuter tenetur petere, & laudabile est abstinere, *S. Aug. S. Th. Sanch. l. 9. d. 35. à n. 18.* contra alios. Similiter votum castitatis, quod tantum obligat ad non petendum debitum, hæc enim est materia divisibilis, in quantum votum, *Sanch. à n. 25.* & colligitur ex *Cap. Julian & Cap. Placet, De convers. conjug. va-* quæ hic, *si non valet, quod ago, us ago, valet, us* *non potest, Cap. un. De despons. impub. in 6.* *hic infert Sanch. n. 29.* votum hoc etiam obligat ad non ineundum aliud Matrimonium, non ad abstinendum ab omni actu venereo ex Matrimonio, quia potuit, & censetur se vultisse ad ista obligare.

§. 9. Si vir & uxor statim post Matrimonium mutuo consensu voverint Religionem à pacto, ut uterque ingrediatur, sed neuter si altero, possunt post hoc consummare Matrimonium,

E. I.
2. 0. 1

mor.
Claudi
a Croix
VIII

C. 1.

monium, quia non voverunt castitatem, nec per hoc impediatur ingressus in Religionem, quamvis mortaliter peccare possit ille, qui est in mora ingrediendi, & ita non implendi votum, *Sanch.* l. 9. d. 37, n. 5. E contra, si ex communi consensu vir voveat sacrum Ordinem statim suscipiendum, & uxor juvenis castitatem, neutrum votum valet, etiamsi fiat ante consummatum Matrimonium, quia vir non potest ad sacros Ordines promoveri ex licentia uxoris mementis in saeculo, nisi haec sit sexagenaria, & non suspecta de incontinentia. Et consequenter votum uxoris etiam erit irritum, quia erat respectivum ad votum viri, vovebat enim castitatem pro eo tempore, quo vir haberet sacros Ordines, uti suppono cum *Sanch.* n. 7. qui putat in utroque casu posse utrumque amicabiliter petere & reddere debitum, attamen neutrum potest exigere aut teneri reddere, quia mutuo illo consensu & pacto videntur sibi remisisse obligationem. Addit n. 8. si mutuo consensu & pacto vir voveat Religionem, & uxor sexagenaria non suspecta de incontinentia castitatem, neutrum peccaturum, si petat aut reddat debitum, quia vir non vovit castitatem, & uxor eandem non vovebat, nisi vir profiteretur in Religione, ut iterum suppono: & quamvis Matrimonium consumment, poterunt & debebunt sua illa vota implere.

366. §. 10. *Can. Manifestum.* 33. q. 5. dicitur: quilibet eorum alterum à suo jure absolverit, scilicet consentiendo ut castitatem voveret, ad praeteritam servitutem ipsum revocare non poterit. Attamen qui consentit, ut conjux suus castitatem voveret, non ideo se privavit jure exigendi debitum & idem.

ideo, si petat, tenebitur alter reddere, *Imoc.*
Ab. Str. Nav. & alii cum Sanch. l. 9. d. 36. à n. 4.
 contra alios; si tamen vir consensisset, ut uxor
 roveret castitatem omnimodam, hoc ipso con-
 cessit, ut uxor se voto obligaret etiam ad non
 reddendum debitum, hinc, nisi hoc votum ir-
 ritaret, peccaret ab ea petendo debitum, an au-
 tem hoc votum irritare possit, dicitur n. 368.
 Quod si voto non irritare peteret debitum, uxor
 teneretur reddere, nisi vir per pactum à se abdi-
 casset jus iustitiæ ad usum conjugii, tum enim
 uxor illicitè redderet, *Palud. Henriq. Sanch. n. 7. &*
11. Idem dicit Sanch. d. 37. n. 4. si vir prius cum
consensu uxoris, & postea uxor cum consensu
viri castitatem vovisset, uterque seorsim, & abs-
que mutuo pacto vel abdicatione juris, tum
utrum maneret in utroque jus iustitiæ ad peten-
dam, & consequenter maneret obligatio ad red-
dendum debitum etiam illicitè petenti.
 §. 11. Pactum mutuum inter conjuges non reddendi
 nec reddendi debitum est validum, si
 nulla enim fit injuria, & sicuti possunt mutuo
 vivere, ita pacisci: uterque tamen licitè pote-
 rit pactum illud remittere alteri, & ita petere ac-
 cipere debitum, quia, ubi aliunde non adve-
 nit vitium, omnis res, per quascunque causas nasci-
 tur, per easdem dissolvitur, *Cap. 1. De Regulis Ju-*
ris. Henriq. Sanch. l. 9. d. 37. n. 19. Quod si
essent stare pacto, & juramentum esset adje-
ctum in favorem utriusque, ut manerent liberi
obligatione reddendi, possent mutuo con-
cedere illud remittere, secus, si ex pietate ad co-
munem Deum per contumeliam, tum enim ha-
beretur, sicuti si supervenisset votum castitatis,
 observandum esset. In dubio autem, quâ
 intentione.

Ex lib. II.
 201
 H. mor.
 I. laudii
 a Croix
 VIII
 C. 11

intentione jurarint, præsumendum pro cauta
pia, *Sor. Graff. Sanch. n. 20.*

368. §. 12. Dixi l. 3. p. 1. n. 493. cum commu-
nibz, quod maritus non possit directè irritare
vota uxoris, sed tantum indirectè, & quasi su-
spendere, in quantum præjudicant suo juri;
qualiter uxor etiam viri vota potest suspendere.
Putat quidem *Illf.* probabile esse, quod uxor
possit irritare votum viri de non petendo debi-
to, sed ex dictis l. 3. p. 1. n. 504. oppositum est
tenendum, aliter enim potest satisfieri juri ux-
oris, ut jam dicitur. Et de omnibus illis potest
videri *Sanch. l. 9. à d. 39. usque ad 44. fuffilimè*
agens de irritatione quorumcunque votorum,
quæ tam maritus quam uxor emittit ante vel
in Matrimonio, aut etiam in divortio &c.

369. §. 13. Maritus, qui sine consensu uxoris vo-
vit, vel castitatem, vel non petere debitum, pe-
test huic offerre actum conjugalem, si advertat
eam optare, & præ verecundia non petere, quia
tunc censetur ea tantum redditio, *S. Th. in sup-
pl. q. 64. a. 2.* Imò id posset facere, licet uxor
consensisset in votum mariti, si adverteret eam
alioquin fore in periculo incontinentiæ: nec te-
neretur suum votum manifestare, si prævideat
quod ipsa ideo non fit petitura debitum, ut
cum aliis docet *Sanch. l. 9. d. 7.* & in simili ha-
omnia dicentur à n. 378. de incestuoso. De ca-
terò dixi l. 3. p. 1. n. 560. votum ingrediens
Religionem emissum cum licentia conjugis
revocabiliter cedentis juri suo, esse reservatum
uti & emissum sine licentia conjugis necesse
consummato Matrimonio.

370. §. 14. Si uterque etiam communi consensu
vovisset non petere debitum, & alteruter adve-

erret alterum indigere ob periculum inconti-
 nentiae, possent, imò secundum *Nav. Sanch. l. 9.*
d. 7. n. 11. & d. 37. n. 22. tenerentur sibi mutuo
 reddere debitum, quia per votum non petendi
 non voluerunt excludere usum reddendi ex ju-
 stitia, vel saltem ex præcepto charitatis debi-
 tum. Aliud est, si communi consensu irrevoca-
 biliter vovissent castitatem, valeret enim hoc
 votum, nec possent petere, *S. Aug. S. Greg. Alb. M.*
S. Anton. Nav. aliique plurimi cum Sanch. l. 9. d.
17. n. 10. & 17. Imò dixi libro 3. p. 1. n. 560.
 probabile esse tale utriusque votum esse reserva-
 tum. Quòd si fierent obnoxii periculo inconti-
 nentiae, aut etiam alteruter laberetur in fornicationem,
 non ideo possent per Judicem Ecclesiasticum compelli,
 ut redirent ad usum corporis, sed tenerentur,
 vel fortius resistendo vincere tentationes,
 vel petere dispensationem, *Sanch. l. 9. d. 17.*
 addens n. 17. posse esse veniale, si prævi-
 detur tali periculo sic voveatur.

§ 15. Dispensatio in petitione debiti ab vo-
 ta prius editum, tantum servit vivente con-
 jugio, non autem post ejus obitum, tum enim
 non poterit de novo contrahere sine nova di-
 spensatione, secundum dicta l. 3. p. 1. n. 564.
 Similiter cum quo dispensatum est, ut cum vo-
 tualitatis aut Religionis contraheret, possent
 etiam petere debitum, si post conjugium
 carnalem exercent, aut etiam durante
 conjugio cum alia, quam cum uxore sua, peccat
 contra votum, quia tantum dispensabatur
 respectu suæ, *Sanch. l. 9. d. 33. n. 11. Laym. Lohm.*
 votum castitatis, cœlibatûs, Religionis &c.,
 non petet eum, qui ita proclivis est in luxuriam,
 nisi salubrius videatur inire Matrimonium,
 dixi

Q

F. J.
 201
 G. mor.
 I. audii
 a Croix
 VIII
 C. I.

dixi l. 3. p. 1. n. 481. An autem proles nata
conjugibus obligatis voto castitatis, professus
Religione, post sacros Ordines susceptos, sit le-
gitima aut irregularis, dicam l. 7. c. 5. quando
de irregularitate.

372. Q. 57. An conjux adulter vel incestuosus habeat
ad copulam. R. §. 1. Est veluti pœna conventio-
nalis Jure naturali & divino inducta, inquit
Sanch. l. 1. d. 68. n. 4. ut frangenti fidem
non servetur, ideòque si unus conjugum admi-
tat adulterium, potest alter innocens ipsi nego-
re debitum; quamdiu tamen id non rescit
dissimulat, nihil excipiendo contrà, probabi-
lius videtur cum Caj. Sor. Sanch. n. 4. Fill. tr. 1.
n. 87. Gob. t. 10. n. 600. & aliis contra alios adu-
terum ipso facto non amisisse jus petendi debi-
tum, ideòque non posse quidem exigere tan-
quam debitum, attamen posse petere tanquam
benevolè concedendum, quia non tenetur debi-
tum suum prodere, nec pœnam talem primò
in seipso exequi; & quamvis dicatur privari ipso
facto, intelligitur, si à conjuge innocente po-
vetur.

373. §. 2. Si pars innocens habeat sufficientem
certitudinem de adulterio, quamvis jurò
probare non possit, potest negare debitum,
ab adultero licitè cogitur ad reddendum, quod
ut dictum est, privatur ipso facto, id est, ad
vandum hoc jure non requiritur sententia,
sufficit sola innocentis voluntas, Sanch. l. 1.
12. n. 8.

374. §. 3. Si pars innocens semel remiserit adu-
tero hanc pœnam, postea non potest amplius
negare ob idem adulterium, Sanch. l. 9. d. 6.
9. Fill. suprà: Si autem admiserit copulam

signa amoris sine animo remittendi jus suum, sed intendens aliis vicibus negare, potest postmodum negare, & etiam accusare, *Sanch. l. 10. d. 14.* Si autem admisit, abstrahendo ab eo, non remitteret, necne, docent *Nav. Sanch. Fill. Spor. n. 284.* non posse amplius negare debitum, vel accusare, eò quòd ista signa amoris voluntariè suscepta censeantur vera remissio, sed *Tamb. merito dubitat. V. dicenda n. 380.*

§. 4. Qui commisit incestum cum consanguinea uxoris in primo vel secundo gradu, in penam caret jure petendi debitum per *Cap. 1. De eo, qui cognov. consang. Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam unquam habere potest uxorem.* Et secundum *Goff. in Can. Nosse 30. q. 1.* ipso facto ante sententiam privatur eo jure. Poterit tamen uxor innocens petere debitum, uti habetur *Cap. Transmissio, Cap. Discretionem, Cap. Tue. ibid.* An autem possit uxor incestuoso illicitè petenti reddere debitum, dixi *n. 354.* Et hanc pœnam non extendi, nisi ad incestum in secundo gradu, relictè contra alios probant *Sanch. l. 9. d. 27. n. 14. de hery. supra,* quia est propter affinitatem ex copula illicita, quæ nunc extenditur ad solum secundum gradum. Ad incurrendam tamen eam pœnam non prærequiritur ulla declaratio criminis, imò sufficit occultus incestus, *Sanch. d. 30.*

§. 5. Qui non scivit illam, cum qua coibat, esse consanguineam, aut putavit esse in remotiore gradu conjunctam, non incurrit eam pœnam, nam textus dicit: *si scienter*: putatque *Sanch. l. 9. d. 31. n. 47.* excusare ignorantiam etiam vincibilem & crassam, si non sit enormiter temeraria, vel affectata. Quòd si sciverit se committere incestum

estum intra secundum gradum, sed non sciverit hanc pœnam esse illi annexam, putant *Laym. Dian. Bonac. Portel, Castrop. tr. 2. d. 1. pu. 17. Loh. Burgh. cent. 3. cas. 64.* non impediri à petitione debiti, quia pœnæ novo Jure ab Ecclesia statuta non incurruntur ab ignorante eas, uti cum communi *Sanch. in Decal. l. 4. c. 22.* maxime si pœnæ sint extraordinariæ, & illas reus in seipso teneretur exequi, uti hic facere deberet. Oppositum probabilius tenent *Henriq. Pont. Perez. Sanch. De Matr. n. 50. supra Averf. q. 17. f. 3.* sicuti enim secundum dicenda n. 642. mulier occidens virum, ut cum adultero contrahat, incurrit pœnam criminis, quamvis non sciverit esse annexam, quia impedimentum criminis non est mera pœna, sed simul inhabilitatio, ita & hic incurritur inhabilitas ad petendum debitum contractum impedimentum novæ affinitatis.

977. §. 6. Uxor, quæ cognovit consanguineum mariti sui, coacta metu gravi cadente in constantem foeminam, secundum *Sanch. hic l. 9. d. 31. Pont. Perez,* non potest à marito petere debitum, quia ille metus non excusat à culpa, ergo nec à pœna: & sicuti metus à culpa non excusat participantem cum excommunicato etiam non excusat ab excommunicatione, ita hic à parte oppositum tenent *Laym. Bonac. Loh. Averf. q. 17. f. 3. Burgh. cent. 2. cas. 52.* quia universim visus metus gravis excusat à transgressione & contumacia contra legem ecclesiasticam, cum non sit credibile benignam matrem velle obligare tantum tanto rigore, pœnæ autem tales statuuntur tantum contra transgressores & contumaces, ut docent, præter citatos, *Nav. Avil. Salas, Fill. C.* Et hinc patet ad 1. rationem. Quod autem

tus non excuset participantem cum excommu-
nicato, inde est, quia quando metus incutitur
in contemptum Ecclesiae, uti fieri supponitur,
quando quis cogitur participare cum excom-
municato, metus non excusat à culpa aut poena,
ut dicam l. 7. n. 98. hoc autem non est in nostro
casu.

§. 7. Si periculum sit, ne propter omissio- 378.
nem petitionis debiti, Matrimonium uxori ni-
mis odiosum fiat, potest maritus incestuosus of-
ferre uxori actum conjugalem, quoties ipsi vi-
debitur honestum, vel quoties adverteret id opta-
re uxorem verecundam, aut alioquin futuram
in periculo incontinentiae: Ratio est, quia hoc
petendi genus censei potius debet redditio, ad
quam tenetur, quam petitio debiti, S. Th. & alii
cum Sanch. l. 9. d. 7. Addit Sanch. n. 8. conju-
gem, cui prohibitum est petere, posse alteri ma-
nifestare suum impedimentum, ne suam peti-
tionem exspectet, & ne reddatur ei Matrimo-
nium onerosum.

§. 8. Quando conjux prudenter timet, ne, si 379.
non petat debitum, alter veniat in cognitionem
sui criminis, & gravis inde discordia oriatur,
petere potest debitum, & non urget hæc poena,
Lep. l. 5. t. 10. p. 3. n. 15. Lohn.

§. 9. Quamvis conjux innocens etiam sæpius 380.
debitum petierit ab incestuoso, non ideo cense-
tur remisisse, aut amisisse jus impofterum ei ne-
gandi debitum: imò cum hæc privatio juris pe-
tendi debitum non sit in favorem innocentis,
sed in poenam incestus, & ob affinitatem novam
contractam, innocentem non posse hanc poenam
remittere, docent cum communi Sanch. l. 9. d. 6.
l. 7. & Aversa supra.

Q4

§. 106

E. I.
2. 0. 1
G. mor.
I. laudii
a Crox
VIII
C. A.

381. §. 10. Si uterque conjux commiserit adulterium, utrique licitum est petere & reddere debitum, quia delicta se compensant, Cap. penult. & ult. De adult. E contra si uterque sit incestuosus, neutri licitum est petere, quia utrique imponitur pœna non petendi propter contractam affinitatem, Abb. S. Anton. Nav. Silv. Aversa q. 7. l. 3. Sanch. l. 9. d. 28. addens, neutrum etiam posse reddere alteri illicitè petenti, id enim in Jure conceditur soli innocenti, neuter autem hic est innocens: si tamen malitiosè fecissent animo alterum debito conjugali defraudandi, quamvis uterque peccaret petendo, tamen Sanch. contra Avers. putat, quòd tenerentur petenti reddere, quia Cap. Si vir, De cogn. spirit. videtur ita esse decisum de cognatione spirituali, ubi redditur ratio, quia malitia & fraus non debent eis patrocinari, & idem videtur hic esse. Ratio autem universalis (quæ saepe servire poterit) est hæc, quia quando lex, etiam de se odiosa, exprimit rationem, ob quam lata est, extenditur etiam ad casum, in quo clarè occurrit eadem ratio legis, ut colligitur ex L. 2. §. 29. Quòd si curatores, ff. ad S. C. Tertyll. Ex Cap. Si postquam, cum Gloss. v. Monte, De elect. in 6. Ex L. Illud, ff. Ad leg. Aquil. Ex L. A Titio, 108. ff. De verb. oblig. junctis Glossis, docentque Panorm. Gutt. Manic. Trapat. Decim. Mascard. Barbat. Cravet. Paris. & alii, quod citant & sequuntur Pignat. in novissimis cons. 195. pag. 478. & De Justis l. 2. c. 19. n. 3. quia eadem ratio exprimitur, debet esse eadem Juris dispositio, etiam in pœnalibus; neque illa censetur esse interpretatio extensiva, sed declaratio comprehensiva, sequenda enim est mens legis, ubi exprimitur, & non solum verbum.

§. 11. Qui post ratum, sed ante consumma- 382.
tum Matrimonium contrahit affinitatem cum
uxore sua, non tenetur Religionem ingredi, sed
potest reddere debitum & consummare Matrimo-
nium, uti in simili dictum est de illo, qui
voverat castitatem: & docet specialiter de ince-
stuofo *Sanch. l. 9. d. 29.*

§. 12. Si fiat coitus sodomiticus, quamvis 383.
sit vel adulterium vel incestus quoad malitiam
& repugnantiam cum natura rationali, tamen
non ideo incurruntur hæ pœnæ civiles aut cano-
nicæ, neque etiam impedimentum affinita-
tis, quia leges vel Canones loquuntur de adul-
terio & incestu in vase naturali, nec in pœnis va-
let extensio à minori ad majus, *Fill. tr. 30. n. 106.*
Amob. & alii.

§. 13. Qui cum muliere affine uxori suæ; 384.
tam qui cum sua consanguinea habet copulam,
non ideo privatur jure petendi debitum, quia
Canones tantum loquuntur de eo, qui habuit
copulam cum consanguineis uxoris suæ. Putant
etiam aliqui cum *Herinx*, si conjux consentiat in
copulam incestuosam sui conjugis, privari jure
petendi debitum, sed non invenio id ullâ lego
de statutum.

Q. 38. Quid dicendum sit, si Matrimonio superve- 385.
rit cognatio spiritualis. *R. §. 1.* Si pater in neces-
sitate baptizet suam vel suæ conjugis filium,
contrahit quidem cognationem spiritualem
cum matre, attamen non privatur jure petendi
debitum, quia æquum non est, ut qui obligationi suæ,
satisfacit, ideo pœnam subeat, *Can. Ad limina 30. q.*
Sanch. l. 9. d. 26. n. 2. Avers. q. 16. f. 2. Gob. tr.
no. n. 605. qui dicit id probabile esse, quamvis
cetera necessitatem fecisset, uti notavi *l. 6. p. 1. n.*

Q 5

358.

F. I.
201
G. mor.
I. audii
a Croix
VIII

358. idemque defendunt *Durand. Cajet. Suar. Cbr. Hurtad. Perez* d. 29. f. 6. *Dicast.* d. 9. dub. 8. n. 90. *Spor.* n. 90. & 276.

386. §. 2. Pater absente omni alio assistens velut patrinus suo vel sua conjugis filio probabiliter etiam non privatur jure petendi debitum, quia quamvis in eo casu patrinus non requiratur ad valorem, attamen requiritur ex praecepto, & ut habeatur tota significatio Sacramenti, ergo haec etiam necessitas excusat, *S. Th.* aliique plurimi apud *Sanch.* n. 3. & *Mendo* diff. 5. q. 2. n. 119. contra *Ledesm. Henriq. & alios.*

387. §. 3. Si quis extra necessitatem stante Matrimonio contraxerit cognationem spirituales cum sua conjugis, *Glossa, Durand. Praepos. Cbr. Dica.* p. 11. tr. 5. ref. 39. *Averf.* supra & alii dicunt non privari jure petendi, multo minus reddendi debitum, quod *Sanch. & Bonac.* q. 4. pu. 5. n. 4. dicunt esse valde probabile, quia poena non petendi debitum non videtur esse in Jure statuta, nisi ratione cognationis spiritualis ante Matrimonium contractae, cum Jura loquentia de cognatione illa contracta post Matrimonium nihil dicant de poena illa, sed expressè velint non separari toro, odiosa autem non sunt extendenda. E contra dicendum videtur cum communi, *Sanch.* n. 7. *Mendo* n. 165. teneri quidem reddere debitum, quia innocens non debet jure suo privari, attamen petere non posse, uti, secundum dicta antè, non potest petere, si stante Matrimonio voveat castitatem, aut contrahat affinitatem per copulam illicitam cum consanguineo conjugis. Et quamvis quoad cognationem spirituales id clarè non evincatur ex Jure, sufficit tamen communis consensus Theologorum

Juristarum, qui in hoc *Glossam* deserunt. Neque
hic extenduntur odiosa, sed explicantur leges in
casibus omnino æqualibus, & per æquivalen-
tiam ipsam.

§. 4. Si conjux ignoranter contraxerit hanc 388.
cognitionem, non impeditur usus conjugii, ne-
quidem quoad petitionem debiti, can. *De his*,
10. q. 1. Cap. *Si vir*, De cogn. spirit. *Sanch. d. 32.*
Valerque non tantum in ignorantia facti, si non
sciverit esse filium suæ conjugis, sed etiam in
ignorantia Juris, si nesciverit legem id prohi-
bentem. Si tamen scivit legem prohibentem,
quamvis non sciverit oriri illud impedimen-
tum, non excusatur, sed impeditur à peten-
do, *Avers.*

§. 5. Aliqui putarunt, si tam maritus, quam 389.
uxor ejusmodi cognitionem contraxerit, delicta
quali compensari, & neutrum privari jure pe-
tendi debitum. Sed oppositum tenendum est,
quia ita postulat reverentia Sacramenti; quod,
vel in quo ministravit. v. *Avers.* supra.

§. 6. Quamvis secundum dicta impediatur 390.
petitio debiti per supervenientem cognatio-
nem spirituales, attamen non impeditur per
supervenientem cognitionem legalem, uti di-
citur n. 601. Quis autem dispensare possit ad
petendum debitum, si Matrimonio superveniat
cognatio spiritualis, votum castitatis
dicetur suis locis.

Q. 59. Quid præterea addendum sit circa petiti- 391.
onem & redditionem debiti. Bz. §. 1. Excusatur con-
jugis à peccato gravi, quando negat alteri petenti
debitum benevolè & amicè, non autem tan-
quam debitum, quia tum non censetur petere
cum animo obligandi, *Perez d. 50. n. 3.* E contra
peccat

F. I.
201
mor.
laudii
Croix
VIII

peccat mortaliter, si vel semel neget serio, instanter, & rationabiliter petenti, *Gob. tr. 10. n. 611.* Attamen non peccat mortaliter, saltem ordinariè, qui tantum parvo tempore differt, v. g. si petenti de die, neget, quia reddet de nocte, *Diana p. 5. tr. 5. R. 14. Perez, Gob. num. 614. Spor. num. 276.*

392. §. 2. Quamvis licitum sit negare debitum ad vitandum magnum detrimentum in bonis fortunæ vel famæ, quia contrahens non obligavit se ad notabilia incommoda ideo subeunda, *Sanch. l. 9. d. 25. n. 5.* tamen multiplicatio prolis ordinariè non excusat, nisi abesset omne periculum incontinentiæ, & immineret magna incommoditas in alendis tot prolibus, *Sot. Lp. Sa.* De cætero finis Matrimonii est propagatio generis humani, & ordinariè non ideo incurritur gravis necessitas, *Silv. Sanch. Laym. Gob. n. 625. Spor.* Et saltem in perpetuum non poterit ideo negari debitum ob periculum incontinentiæ, ergo frustra negabitur ad breve tempus, post quod nihilominus fiet conceptio.

393. §. 3. Peccat conjux, qui per voluntarias solutiones reddit se impotentem ad reddendum debitum: item, qui sine justa causa diu vel longè peregrinatur absque consensu conjugis, quia iniuste privat solutione debiti.

394. §. 4. Si vir sit amens vel ebrius, uxor potest, attamen non tenetur ei reddere debitum, quia petitio illa non est actus humanus, ergo non obligat, *Sot. Henriq. Sanch. l. 9. d. 23. Avers. q. 21. l. 7. Loth tr. 18. à n. 17. contra Nav. Silv. & alios.* Si vir sit tantum semiamens vel semiebrius; uxor tenetur reddere, quia possessio juris ad petendum stat pro viro: item si vir aliàs pareretur

pollutionem, uxor tenetur reddere, quia æquitas postulat, ut valde egenti reddatur, quod debetur, *Sanch Gob. n. 615. Spor. n. 284.* Peccat vir compos mentis, si petat debitum ab uxore amente, quia probabilissimum est periculum, ne fœtum in utero necet, *Sanch. n. 8. Gob. n. 595.* Si uerque sit impos mentis, mortale esset eos conjugere ad copulam, quia evidens est periculum prolis suffocandæ, vel si nascatur, malè educandæ, ideo enim etiam vagus concubitus est illicitus, *Ledesm. Lop. Sanch. n. 5. Averf. supra.*

§. 5. Si morbus, v. g. gallicus vel lepra, valde diu duret, congruum erit, ut alter conjux aliquando reddat, *Sanch. d. 24. n. 23.* Imò videtur teneri aliquando reddere, quia nimis difficile est aliquibus perseverare in perpetua lucta contra motus concupiscentiæ: potest autem alter sic regere se, aut tali modo congregi, ut vitet periculum contagionis, *Spor. supra.* Hecticâ laborantem *Laym.* excusat à redditione debiti, quia multum nocet homini phthifico vel hecticâ laboranti effusio seminis. Si lepra supervenerit uni conjugum, alter sanus non tenebitur ei quidem cohabitare cum probabili periculo infectionis, quia obligationi debiti prævalet salva indivisi sui incolumitas, *Sanch. n. 29.* qui caput 2. De conjug. lepros. intelligit, si fieri possit absque notabili periculo infectionis. De excusatione à reddendo debito ob periculum morborum vel infectionis, plura videri possunt apud *Zacch. l. 3. c. 3. q. 6.*

§. 6. Si nimis frequenter petatur debitum, 396. negari potest, v. g. si ter unâ nocte reddiderit, potest quartâ vice negare, *Rodriq. Laym. Spor. nu. 113.* addit *Gob. n. 622.* videri etiam nimis frequen-

E. I.
201

G. mor.
Claudi
a Crox

500. VIII

C. I.

quenter peti, si maritus non contentus nocturna redditione, etiam per diem petendi consuetudinem habeat; aliud est, si quandoque tantum per diem peteret.

397. §. 7. Uxor sciens ex iudicio Medicorum, se concipiat & pariat, fore per hoc in proximo periculo vitæ, illicitè ejicit semen, uti habet communis & certa, contra *Fagundez*: itaque vel deprecetur, vel neget debitum, nam secundum dicta n. 395. non tenetur reddere cum tali periculo.

398. §. 8. Uxor non peccat communicando in causa Matrimonii, aliisque rebus omnibus cum viro suo excommunicato, dummodo in crimine ipso non communicet, Cap. *Quoniam multos*, l. 1. q. 3. similiter vir cum uxore excommunicata. Quod valet, etiam si tantum ratum sit Matrimonium, & quamvis uterque esset excommunicatus. Possuntque ista pluribus videri delecta apud *Sanch.* l. 9. d. 14., ubi plura habet circa conjuges excommunicatos.

399. §. 9. Confessarius debet monere penitentem, si advertat eum negare debitum: tum autem est causa id suspicandi, si sint continua rixæ inter ipsos, hinc suaviter rogari potest, an etiam omnia præstet, ad quæ obligatur, conjugis suo vel suæ. De obligatione reddendi in primo bimestri, dicitur à n. 419. Ad quid teneatur uxor, si vir propter arctitudinem vasis non possit habere copulam, dicitur n. 798.

400. Q. 60. Quid ad hunc casum sit dicendum: Cajus viduus procatu Claudiam, quæ in Matrimonium consentire noluit, nisi Cajus promitteret ei mille imperiales ad liberam ejus dispositionem in perpetuum dandos. Fasit hoc Cajus,

noctur. sed in Matrimonio invenit Claudiam minus
 consue. habilem ad copulam, ita ut actum Matrimo-
 que tan- niale sepius consummare non possit: & cum
 rum, se, illeranter dicat se eo solum animo eandem
 imo pe- duxisse sub tanto pretio, ut reliquis vitæ diebus
 et conti- uteretur licitis delectationibus Matrimonii,
 e vel de- Querit, an teneatur totam illam summam dare
 cundum Claudiam. *Respondeo.* Si Claudia possit servare mode-
 tali pe- ratibus conjugii, ita ut Cajus non ideo sub-
 do in tit- eas periculum incontinentiæ, vel patiatur gra-
 um vno- vestationes, Cajus tenetur præstare; quod
 mine pa- promissit, quia Claudia non censetur se obligas-
 tos, 11. se, nisi ad quod tenentur conjuges, conjux au-
 unicata- tem non tenetur reddere debitum conjugi im-
 Matrimo- moderatè petenti, uti n. 396. dictum est. E con-
 munita- tra, si Claudia non possit ei præstare illas dele-
 dedica- ctationes licitas & moderatas, videtur probabi-
 et circa- le, quod Cajus possit retinere, & Claudia tenea-
 ceniten- tur remittere partem promissæ summæ. Ratio 1.
 tum au- esse potest, quia corpus Claudiæ hic habet se ve-
 nuz rix- lute merx habens vitium occultum, ergo sicuti
 , an eti- vendens talem mercem postea tenetur restituere,
 conjugi- quanti æstimabile erat hoc vitium, ita Clau-
 ni primo- dia tenebitur remittere, quanti judicio pruden-
 teneatur- tam æstimabilis est ista inadæquata carentia li-
 non pos- citæ delectationis. 2. Cajus dicit, se eo solum ani-
 : Cajus- mo duxisse Claudiam sub tanto pretio, ut licitis
 Matrimo- delectationibus Matrimonii uteretur, quando
 mittere- eam qualitas ignorata (licet accidentalis sit)
 spofitio- fuit tota ratio & finis & unicum motivum cele-
 Cajus- brandi contractum, illâ deficiente consensus est
 sed- omnino involuntarius, adoque nullus, uti ex-
 pressè *Onnate De contr. d. 3. n. 131.* sicuti si ego
 sacerdos volens me vestire, absens emerim pan-
 tum, quem putabam nigrum, erat autem al-
 bus,

201
 mor.
 Claudii
 a Croix
 VIII
 C. A.

bus, quamvis nigredo sit qualitas valde accidentalis panno, tamen emptio est nulla, qui deficit totus finis & unicum motivum merceptionis, ergo. Pro opposita parte est, quod major vel minor habilitas corporis in Claudia non venerit in contractum, neque ad illam majorem habilitatem consensum suum restrinxit Cajus (alioquin ipsum Matrimonium esset invalidum) ergo sicuti absolute consensit in Matrimonium, ita etiam in donationem illam summam. *Nec obstat*, quod non consensisset, si scivisset defectum corporis in Claudia, nam hoc non obstante consensit nunc absolute, actus autem alius, qui futurus fuisset, si defectum illum scivisset, non obstat valori contractus nunc absolute initi. Unde ad 1. rationem in oppositum respondeo. Majorem habilitatem corporis non fuisse mercem, cum in contractum non venerit, nec de illa mentio sit facta, sed merx erat corpus secundum se habile ad validum Matrimonium. Ad 2. n. totum finem vel motivum deficere, quia simpliciter potest consummare Matrimonium, & hæc erat substantia finis, quod autem non possit tam sæpe, per accidens est, quia frequentior usus non venit in contractum. Hæc in utramque partem occurrerunt. Attamen putatur hic debere distingui duos contractus: Primus est Matrimonii, de cuius valore dubitari non debet. Secundus contractus est de pretio mille imperialium, qui per accidens adjectus: & de hoc solo est quæstio, neque de ejusmodi contractu debet judicari idem, quod de Matrimonio, ut omnes notant cum *Sanch. l. 7. d. 18. n. 18. Leg. De just. l. 2. c. 17. n. 29.* Itaque imprimis putatur Claudiam, si præsciverit inhabilitatem suam de

frequentem copulam, commiffisse dolum, ob
 quem contractus manet rescindibilis secundum
 arbitrium Caji, aut saltem reducibilis ad æqua-
 litatem, uti habent Authores omnes commu-
 nitimè. Deinde etiamfi Claudia cum pura ig-
 norantia & bonâ fide processerit, tamen adhuc
 videntur urgere rationes allatæ pro Cajo: qui-
 bus addo hanc: nam hic contractus fuit merè
 lucrativus respectu Claudiæ, quæ ad nihil se re-
 ciprocè obligavit, adeoque reipsa fuit gratuita
 promiffio vel donatio illius summæ: hoc suppo-
 fito, communis & vera sententia est cum *Molina*,
Tom. Lug. De just. d. 22. n. 89. ejusmodi promiffio-
 nem vel donationem gratuitam vitari eti-
 am ex solo errore, etiamfi non fit circa substan-
 tiam, si error talis fit, ut sine eo non fieret pro-
 missio vel donatio, quia concedens non aliter
 videtur concedere, nisi stante veritate causæ,
 quæ apud se movetur ad concedendum, uti ait
Leg. supra, idem firmans in aliis exemplis. Hinc
 eodem puto standum pro Cajo: Quia tamen
 Cajo non poterit in foro externo probare illud
 fuisse unicum suum motivum dandi illud præ-
 tium, suadendum est, ut potiùs componat cum
 Claudiâ. Ita judicavi cum alio Doctore an. 1709.

DUBIUM III.

401.

An & quibus ex causis possit fieri divortium.

Resp. I. Et si Matrimonium consummatum
 inter Christianos nullo casu solvi possit,
 quoad vinculum, vivente utroque conjuge
 (vide *Sanch. & Perez d. 20. f. 9. & d. 55. f. 4.*) divor-
 tium tamen, seu potiùs separatio quoad tho-
 rum sit sequentibus casibus:

R. I. Si

E. I.
 201
 G. mor.
 Claudi
 a Crox
 VIII